

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Запорізька політехніка»

Форма № 24

Будівництво, архітектура, тоді
(повне найменування факультету)
Навчальний центр, торгівля та туризм
(повне найменування кафедри)

Пояснювальна записка

до дипломного проекту (роботи)

Балкава
(ступінь вищої освіти)

на тему Аналіз виробничо-комерційного
(назва теми)
діяльності промислового підприємства

Виконав(ла): студент(ка) 4 курсу, групи Б.І.Д-410

Спеціальності 076 Навчальний центр
(код і найменування спеціальності)
та торгівля

Освітня програма (спеціалізація)

Економіка підприємства

Очередний Д.І.
(ПІРІЗНИЦІ та ініціали)

Керівник Д.І. Д.І.
(ПІРІЗНИЦІ та ініціали)

Рецензент Горюхов Д.І.
(ПІРІЗНИЦІ та ініціали)

факультет Будівництва, архітектури та дизайну
 кафедра Екологічного будівництва
 ступінь вищої освіти Бакалавр
 спеціальність 076 "Будівництво та інфраструктура"
 освітня програма (спеціалізація) "Екологічне будівництво"
 (код і найменування)
"Екологічне будівництво"
 (назва освітньої програми (спеціалізації))

Завідувач кафедри КТБО
Пилипенко Л.М.
« » 20 року

Очунетного Дошмла Гелла рїтосина
(ПРІЗВИЩЕ, ім'я, по батькові)

Тема проекту (роботи) Аномалії вугорвнич-гопозарської
сіндромності промислового підприємства

ерівник проєкту (роботи) Мочка І.І. К.Т.М. 90%

атверджені наказом закладу вищої освіти від «03» травня 2024 року № 197

Строк подання студентом проєкту (роботи) 03.06.2024

Вихідні дані до проєкту (роботи) Зовнішні і законодавчі акти
України щодо зброї підприємства, статистичні
звіти, фінансові, інформаційні звіти,
наукова література.

Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно озробити) *Теоретичний аспект аналізу виробничо-господарської діяльності підприємств; Ресурси та фінанси - економічний показник діяльності ПАТ "Золотісфера"; Розробка стратегії поліпшення економічних показників діяльності ПАТ "Золотісфера"*

Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень, кількості
лайдів, плакатів)

6. Консультанти розділів проєкту (разом з керівником)		Підпис, дата
Розділ	ПРИЗВИЩЕ, ініціали та посада консультанта	завдання видав
1-3	<i>Мочов. М. І. К. Т. Ч. 909.</i>	<i>[Signature]</i>
	<i>Нижняк Катерина Бобров Я. А.</i>	<i>[Signature]</i>

7. Дата видачі завдання « 24 » травня 2024 року.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

[illegible]

Студент(ка)

Керівник проєкту (роботи)

Договор (им'я)
Договор (ім'я ПРІЗВИЩЕ)

(Name) Spencer
(in a separate line)

Дипломна ро

Об'єкт дослідження

Мета дослідження

діяльності підприємств з метою підвищення ефективності.

Завдання д

розкрити

господарської

ВІЗНАЧИТ

підприємства

дослідити

провест

підприємств

запрот

господарств

досліджен

Meto

індукція і

EKO

ТРУДОВЕ

TOBAPH

ФОНДЫ

РЕФЕРАТ

Дипломна робота: 129 с., 38 табл., 7 рис., 44 джерела.

Об'єкт дослідження – ПАТ «Запоріжсталь».

Мета дослідження — проведення дослідження виробничо-господарської діяльності підприємства та розробка шляхів щодо подальшого підвищення її ефективності.

Завдання дослідження:

розкрити роль, сутність, завдання і види аналізу виробничо-господарської діяльності підприємств;

визначити методи і прийоми аналізу виробничо-господарської діяльності підприємства;

дослідити організацію та етапи проведення аналізу підприємства;

провести аналіз техніко-економічних показників діяльності підприємства;

запропонувати шляхи підвищення ефективності виробничо-господарської діяльності об'єкта дослідження за результатами проведеного дослідження.

Методи дослідження - аналіз і синтез, абстрагування і порівняння, індукція і дедукція, економіко-математичного моделювання.

ЕКОНОМІЧНИЙ АНАЛІЗ, РЕСУРСНО-ВИРОБНИЧИЙ ПОТЕНЦІАЛ, ТРУДОВІ РЕСУРСИ, ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ, СОБІВАРТІСТЬ, ТОВАРНА ПРОДУКЦІЯ, РЕАЛІЗОВАНА ПРОДУКЦІЯ, ОСНОВНІ ФОНДИ, МАТЕРІАЛЬНІ РЕСУРСИ, ЕФЕКТИВНІСТЬ.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	7
1 ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ АНАЛІЗУ ВИРОБНИЧО-ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА.....	9
1.1 Роль, сутність завдання і види аналізу виробничо-господарської діяльності підприємств.....	9
1.2 Методи і прийоми аналізу виробничо-господарської діяльності підприємства.....	20
1.3 Організація та етапи проведення аналізу підприємства.....	24
2 ДОСЛІДЖЕННЯ ТЕХНІКО-ЕКОНОМІЧНИХ ПОКАЗНИКІВ ДІЯЛЬНОСТІ ПАТ «ЗАПОРІЖСТАЛЬ».....	34
2.1 Загальна організаційно-економічна характеристика ПАТ «Запоріжсталь».....	34
2.2 Аналіз виробництва і реалізації продукції.....	39
2.3 Економічна оцінка використання основних виробничих фондів підприємства.....	55
2.4 Аналіз забезпеченості та ефективності використання персоналу підприємства та оплати праці.....	66
2.5 Аналіз собівартості продукції, прибутку і рентабельності ПАТ «Запоріжсталь».....	78
3 РОЗРОБКА ЗАХОДІВ ПОЛІПШЕННЯ ЕКОНОМІЧНИХ ПОКАЗНИКІВ ДІЯЛЬНОСТІ ПАТ «ЗАПОРІЖСТАЛЬ».....	90
3.1 Економічне обґрунтування заходів щодо зниження собівартості продукції.....	91

3.2 Розрахунок показників економічної ефективності модернізації	
виробництва.....	108
ВИСНОВКИ.....	122
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	126

ВСТУП

Основною метою будь-якого підприємства в умовах ринкової економіки є збереження і розширення своїх позицій на ринку, ріст чи, принаймні, стабільне одержання прибутку. Це можливо тільки при орієнтуванні на максимізацію прибутку, головним засобом досягнення якої виступає забезпечення високої конкурентоспроможності.

Українське законодавство, що регулює економічну конкуренцію, зароджувалося насамперед як антимонопольне законодавство. Його основу становили прийнятий у лютому 1992 р. Закон України „Про обмеження монополізму і недопущення недобросовісної конкуренції у підприємницькій діяльності” та Закон України „Про Антимонопольний комітет України” від 26 листопада 1993 р. Відповідні норми закріплено в Конституції України (ст.42): „Держава забезпечує захист конкуренції у підприємницькій діяльності. Не допускаються зловживання монопольним становищем на ринку, неправомірне обмеження конкуренції та недобросовісна конкуренція. Види і межі монополії визначаються законом”.

Успішність функціонування будь-якої фірми залежить від рівня конкурентоспроможності продукції, що пропонується нею споживачам.

Все більшу актуальність ця проблема здобуває для українських підприємств, насамперед у тих сферах економіки, де починає формуватися конкурентне середовище.

Підвищення ефективності виробництва і якості роботи є ключовим завданням економіки України. Аналіз багатоваріантних ситуацій дозволяє науково обґрунтувати виробничі показники по поточному і перспективному розвитку з урахуванням як найповнішого і ефективнішого використання ресурсів і прискорення науково-технічного прогресу.

Конкурентоспроможність об'єкта визначається стосовно конкретного ринку, або до конкретної групи споживачів, формованої по відповідних ознаках стратегічної сегментації ринку. Якщо не зазначений ринок, на якому конкурентоспроможний об'єкт, це означає, що даний об'єкт у конкретний час є кращим світовим зразком. В умовах ринкових відносин конкурентоспроможність характеризує ступінь розвитку суспільства. Чим вище конкурентоспроможність країни, тим вище життєвий рівень у цій країні.

ПАТ «Запоріжсталь» створене з метою виробництва та реалізації гарячекатаних і холоднокатаних рулонів з вуглецевих та низьколегованих сталей для споживачів та отримання максимального прибутку від своєї діяльності.

Об'єктом дослідження є процес виробництва і реалізації продукції ПАТ «Запоріжсталь».

Предмет дослідження – діяльність підприємства, пов'язана з виробництвом і реалізацією продукції споживачам.

1 ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ АНАЛІЗУ ВИРОБНИЧО-ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

1.1 Основні види аналізу виробничо-господарської роботи підприємства.

Під аналізом в широкому плані розуміється спосіб пізнання предметів і явищ довкілля, заснований на розкладанні цілого на складові частини і вивченні їх у всьому різноманітті зв'язків і залежностей. У науці та на практиці застосовуються різні види аналізу: фізичний, хімічний, математичний, статистичний, економічний та ін. Вони відрізняються об'єктами, цілями і методикою дослідження. Економічний аналіз на відміну від фізичного, хімічного та інших відноситься до абстрактно-логічного методу дослідження економічних явищ, де неможливо використовувати ні мікроскопи, ні хімічні реактиви, де те й інше має замінити сила абстракції.

Сьогодні потрібно відрізнити загальнотеоретичний економічний аналіз, який вивчає економічні явища і процеси на макрорівні (на рівні суспільно-економічної формації, на державному рівні національної економіки та її окремих галузей), і конкретно-економічний аналіз на мікрорівні — аналіз господарської діяльності, який застосовується для вивчення економіки окремих підприємств. Якщо загальнотеоретичний економічний аналіз як науковий підхід значний розвиток отримав в працях економістів ще минулого століття, то аналіз господарської діяльності як наука (спеціальна галузь знань) виділився досить недавно.

Під предметом економічного аналізу розуміють господарські процеси підприємства, соціально-економічну ефективність і його фінансові результати, обумовлені дією суб'єктивних і об'єктивних факторів, відбитих у системі економічної інформації.

В умовах промислових підприємств до об'єктів аналізу відносять:

- виробництво і реалізацію продукції;
- собівартість продукції;

- використання всіх видів ресурсів підприємства;
- фінансові результати діяльності підприємства;
- фінансовий стан підприємства й ін.

Суб'єктами економічного аналізу виступають користувачі економічної інформації підприємства як безпосередньо, так й опосередковано зацікавлені в його діяльності.

Мета виробничо-господарського аналізу полягає в обґрунтуванні реальності плану, складеного на основі господарських договорів, вивченні та оцінці ходу його виконання на кожній ділянці виробництва, порівнянні результатів роботи з витратами, виявленні причин і факторів відхилень фактичних показників від запланованих, розробці заходів щодо усунення виявлених недоліків і використання внутрішніх можливостей для збільшення виробництва, поліпшення якості продукції тощо.

На сьогодні аналіз виробничо-господарської діяльності займає важливе місце серед економічних наук. Його розглядають як одну з функцій управління виробництвом.

Для управління виробництвом потрібно мати повну і правдиву інформацію про хід виробничого процесу, про хід виконання планів. Тому однією з функцій управління виробництвом є облік. Він забезпечує постійний збір, систематизацію і узагальнення даних, необхідних для управління виробництвом і контролю за ходом виконання планів і виробничих процесів.

Проте для управління виробництвом потрібно мати уявлення не лише про хід виконання плану, результати господарської діяльності, але і про тенденції і характер змін, що відбуваються, в економіці підприємства. Осмислення, розуміння інформації досягаються за допомогою економічного аналізу. В процесі аналізу первинна інформація проходить аналітичну обробку: проводиться порівняння досягнутих результатів виробництва з даними за минулі відрізки часу, з показниками інших підприємств і середньогалузевими; визначається вплив різних чинників на величину

результативних показників; виявляються недоліки, помилки, невикористані можливості, перспективи і так далі.

На основі результатів аналізу розробляються і обґрунтовуються управлінські рішення. Економічний аналіз передує рішенням і діям, обґрунтовує їх і є основою наукового управління виробництвом, забезпечує його об'єктивність і ефективність. Таким чином, економічний аналіз – це функція управління, яка забезпечує наукову обґрунтованість ухвалення рішень. Як функція управління аналіз виробничо-господарської діяльності тісно пов'язаний з плануванням і прогнозуванням виробництва, оскільки без глибокого аналізу неможливе здійснення цих функцій. Важлива роль аналізу виробничо-господарської діяльності в підготовці інформації для планування, оцінці якості і обґрунтованості планових показників, в перевірці і об'єктивній оцінці виконання планів. Затвердження планів для підприємства по суті також є ухваленням рішень, які забезпечують розвиток виробництва в майбутньому планованому відрізку часу. При цьому враховуються результати виконання попередніх планів, вивчаються тенденції розвитку економіки підприємства, виявляються і враховуються додаткові резерви виробництва.

Аналіз виробничо-господарської діяльності є засобом не лише обґрунтування планів, але і контролю за їх виконанням. Планування починається і закінчується аналізом результатів діяльності підприємства.

Аналіз виробничо-господарської діяльності дозволяє підвищити рівень планування, зробити його науково обґрунтованим.

Велика роль відводиться аналізу в справі визначення і використання резервів підвищення ефективності виробництва. Він сприяє економному використанню ресурсів, виявленню і впровадженню передового досвіду, наукової організації праці, нової техніки і технології виробництва, запобіганню зайвим витратам і так далі [31].

Таким чином, аналіз виробничо-господарської діяльності є важливим елементом в системі виробництва, дієвим засобом виявлення

внутрішньогосподарських резервів, основою розробки науково обґрунтованих планів і управлінських рішень. Роль аналізу як засобу управління виробництвом з кожним роком зростає. Це обумовлено різними обставинами.

По-перше, необхідністю неухильного підвищення ефективності виробництва у зв'язку із зростанням дефіциту і вартості сировини, підвищенням науко - та капіталоємності виробництва.

По-друге, відходом від командно-адміністративної системи управління і поступовим переходом до ринкових стосунків.

По-третє, створенням нових форм господарювання у зв'язку з роздержавленням економіки, приватизацією підприємств і іншими заходами економічної реформи. У цих умовах керівник підприємства не може розраховувати лише на свою інтуїцію. Управлінські рішення і дії сьогодні мають бути засновані на точних розрахунках, глибокому і всесторонньому економічному аналізі. Вони мають бути науково обґрунтованими, мотивованими, оптимальними. Жоден організаційний, технічний і технологічний захід не повинен здійснюватися до тих пір, поки не обґрунтована його економічна доцільність. Недооцінка ролі аналізу виробничо-господарської діяльності, помилки в планах і управлінських діях в сучасних умовах приносять чутливі втрати. І навпаки, ті підприємства, на яких серйозно відносяться до аналізу виробничо-господарської діяльності, мають добрі результати, високу економічну ефективність [31].

Реалізувати ці завдання може тільки висококваліфікований аналітик, який дотримується певних базових принципів, правил. Принципи економічного аналізу покладені в основу аналітичних досліджень і регулюють процедуру їх проведення. Для успішної реалізації завдань виробничо-господарський аналіз має бути:

- системним – досліджуваний об'єкт трактується як складна динамічна система, що охоплює декілька елементів та багатосторонні зв'язки між ними

і зовнішнім середовищем; вивчення системи розпочинають із загальних показників, а потім деталізують їх за окремими елементами;

- своєчасним – правильний вибір періодичності проведення економічного аналізу та негайне використання висновків і рекомендацій аналізу;

- систематичним – неперервне, постійне узагальнення досягнень і виявлення недоліків у роботі;

- конкретним – всебічне вивчення усіх наявних даних, що характеризують виробничо-господарську діяльність підприємства; ґрунтується лише на реальних фактах, а висновки і рекомендації, отримані при проведенні аналізу, мають бути спрямовані на конкретні економічні явища чи процеси;

- об'єктивним – має відображати результати діяльності та рівень ефективності використання ресурсів підприємства; об'єктивність забезпечується використанням перевірених вихідних даних, вибором відповідних методик аналізу, неупередженістю висновків та аналітичних оцінок;

- ефективним – забезпечення відповідності між витратами на проведення економічного аналізу та отриманими результатами;

- дієвим – активний вплив на хід виробництва та його результати, своєчасне виявлення недоліків та упущень у роботі, інформування керівництва підприємства про результати проведеного аналізу [21].

Класифікація аналізу виробничо-господарської діяльності має важливе значення для правильного розуміння його вмісту і завдань. У економічній літературі аналіз господарської діяльності класифікується по різних ознаках.

За галузевою ознакою, яка ґрунтується на суспільному розподілі праці, аналіз ділиться на галузевий, методика якого зважає на специфіку окремих галузей економіки (промисловості, сільського господарства, будівництва, транспорту, торгівлі і так далі), і міжгалузевий, який є теоретичною і методологічною основою аналізу виробничо-господарської діяльності у всіх

галузях національної економіки, або, іншими словами, теорією аналізу господарської діяльності.

Об'єктивна необхідність галузевого аналізу обумовлена специфікою різних галузей виробництва. Кожна галузь суспільного виробництва через різний характер праці має свої особливості, свою специфіку і, як наслідок, характерні економічні стосунки. Необхідність дослідження специфіки різних галузей зумовила потреба розробки методики аналізу виробничо-господарської діяльності з врахуванням особливостей і умов кожної галузі економіки.

Одночасно потрібно враховувати, що всі галузі суспільного виробництва тісно зв'язані між собою. Ним властиво багато загального. Взаємозв'язки окремих галузей, наявність внутрішнього зв'язку між ними викликають необхідність розробки міжгалузевого аналізу. Теорія аналізу виробничо-господарської діяльності розкриває найбільш загальні методологічні межі і особливості цієї науки, узагальнює передовий досвід аналізу виробничо-господарської діяльності в різних галузях економіки, збагачує вміст економічного аналізу в цілому і галузевого зокрема.

Володіння загальними теоретичними знаннями по економічному аналізу є необхідною умовою грамотної, кваліфікованої розробки і практичного використання індивідуальних методик галузевого аналізу.

За ознакою часу аналізу виробничо-господарської діяльності підрозділяється на попередній (перспективний) і подальший (ретроспективний, історичний).

Попередній (прогнозний) аналіз проводиться до здійснення господарських операцій. Він необхідний для обґрунтування управлінських рішень і планових завдань, а також для прогнозування майбутнього і оцінки очікуваного виконання плану, запобігання небажаним результатам.

Подальший (ретроспективний) аналіз проводиться після здійснення господарських актів. Він використовується для контролю за виконанням плану, виявлення невикористаних резервів, об'єктивної оцінки результатів

діяльності підприємств. Перспективний і ретроспективний аналізи тісно зв'язані між собою. Без ретроспективного аналізу неможливо зробити перспективний. Аналіз результатів праці за минулі роки дозволяє вивчити тенденції, закономірності, виявити невикористані можливості, передовий досвід, що має важливе значення при обґрунтуванні рівня економічних показників на перспективу. Уміння бачити перспективу дає саме ретроспективний аналіз. Він є основою перспективного аналізу.

У свою чергу від глибини і якості попереднього аналізу на перспективу залежать результати ретроспективного аналізу. Якщо планові показники недостатньо обґрунтовані і реальні, то подальший аналіз виконання плану взагалі втрачає сенс і вимагає попередньої оцінки обґрунтованості планових показників. Ретроспективний аналіз у свою чергу ділиться на оперативний і підсумковий (результативний).

Оперативний (ситуаційний) аналіз проводиться відразу після здійснення господарських операцій або зміни ситуації за короткі відрізки часу (зміну, добу, декаду і так далі). Мета його - оперативно виявляти недоліки і впливати на господарські процеси. Ринкова економіка характеризується динамічністю ситуації як виробничій, комерційній, фінансовій діяльності підприємства, так і його зовнішнього середовища. У цих умовах оперативного (ситуаційний) аналізу набуває особливе значення.

Підсумковий (завершальний) аналіз проводиться за звітний період часу (місяць, квартал, рік). Його цінність в тому, що діяльність підприємства вивчається комплексно і всесторонньо за звітними даними за відповідний період. Цим забезпечується повніша оцінка діяльності підприємства по використанню наявних можливостей.

Підсумковий і оперативний аналізи взаємозв'язані і доповнюють один одного. Вони дають можливість керівництву підприємства не лише оперативно ліквідовувати недоліки в процесі виробництва, але і комплексно узагальнювати досягнення, результати діяльності за відповідні періоди часу, розробляти заходи, направлені на зростання ефективності виробництва. За

просторовою ознакою можна виділити аналіз внутрішньогосподарський і міжгосподарський. Внутрішньогосподарський аналіз вивчає діяльність лише досліджуваного підприємства і його структурних підрозділів.

При міжгосподарському аналізі порівнюються результати діяльності два або більш за підприємства. Це дозволяє виявити передовий досвід, резерви, недоліки і на основі цього дати об'єктивнішу оцінку ефективності діяльності підприємства.

Важливе значення має класифікація аналізу виробничо-господарської діяльності за об'єктами управління. Господарська діяльність (керована система) складається з окремих підсистем: економіки, техніки, технології, організації виробництва, соціальних умов праці, природоохоронної діяльності і ін. Аспект аналізу за бажанням органу, що управляє, може бути зміщений у бік яких-небудь підсистем господарської діяльності. У зв'язку з цим виділяють:

- техніко-економічний аналіз, яким займаються технічні служби підприємства (головного інженера, головного технолога і ін.). Його вмістом є вивчення взаємодії технічних і економічних процесів і встановлення їх впливу на економічні результати діяльності підприємства;

- фінансово-економічний аналіз (фінансова служба підприємства, фінансові і кредитні органи) основна увага приділяє фінансовим результатам діяльності підприємства: виконанню фінансового плану, ефективності використання власного і позикового капіталу, виявленню резервів збільшення суми прибутку, зростання рентабельності, поліпшення фінансового стану і платоспроможності підприємства;

- управлінський аналіз проводять всі служби підприємства з метою надання керівництву інформації, необхідної для планування, контролю і ухвалення оптимальних управлінських рішень, вироблення стратегії і тактики по питаннях фінансової політики, маркетингової діяльності, вдосконалення техніки, технології і організації виробництва, носить оперативний характер, результати його є комерційною таємницею;

- соціально-економічний аналіз (економічні служби управління, соціологічні лабораторії, статистичні органи) вивчає взаємозв'язок соціальних і економічних процесів, їх вплив один на одного і на економічні результати господарської діяльності;
- економіко-статистичний аналіз (статистичні органи) застосовується для вивчення масових суспільних явищ на різних рівнях управління: підприємства, галузі, регіону;
- економіко-екологічний аналіз (органи охорони довкілля економічні служби підприємства) досліджує взаємодію екологічних і економічних процесів, пов'язаних із збереженням і поліпшенням довкілля і витратами на екологію;
- маркетинговий аналіз (служба маркетингу підприємства або об'єднання) застосовується для вивчення зовнішнього середовища функціонування підприємства, ринків сировини і збуту готовій продукції, її конкурентоспроможності, попиту і пропозиції, комерційної ризику, формування цінової політики, розробки тактики і стратегії маркетингової діяльності.

По методиці вивчення об'єктів аналіз господарської діяльності може бути порівняльним, діагностичним, факторним, маржинальним, економіко-математичним, економіко-статистичним, функціонально-вартісним і так далі.

При порівняльному аналізі зазвичай обмежуються порівнянням звітних показників про результати господарської діяльності з показниками плану поточного року, даними минулих років, передових підприємств.

Факторний аналіз направлений на виявлення величини впливу чинників на приріст і рівень результативних показників.

Діагностичним аналізом є спосіб встановлення характеру порушень нормального ходу економічних процесів на основі типових ознак, характерних лише для даного порушення. Наприклад, якщо темпи зростання валової продукції випереджають темпи зростання товарної продукції, то це свідчить про зростання залишків незавершеного виробництва. Якщо темпи

зростання валової продукції вищі за темпи зростання продуктивності праці, то це ознака невиконання плану заходів щодо механізації і автоматизації виробництва, поліпшенню організації праці і на цій основі скорочення чисельності тих, що працюють. Знання ознаки дозволяє швидко і досить точно встановити характер порушень, не виробляючи безпосередніх вимірів, тобто без дій, які вимагають додаткового часу і засобів.

Маржинальний аналіз — це метод оцінки і обґрунтування ефективності управлінських рішень в бізнесі на підставі причинно-наслідкової взаємозв'язку об'єму продажів, собівартості і прибутку і ділення витрат на постійних і змінних.

За допомогою економіко-математичного аналізу вибирається найбільш оптимальний варіант рішення економічної задачі, виявляються резерви підвищення ефективності виробництва за рахунок повнішого використання наявних ресурсів.

Детермінований аналіз застосовується для дослідження функціональних взаємозв'язків між факторними і результативними показниками.

Стохастичний аналіз (дисперсійний кореляційний, компонентний і ін.) використовується для вивчення стохастичних залежностей між досліджуваними явищами і процесами господарської діяльності підприємств.

Функціонально-вартісним аналізом (ФВА) є метод виявлення резервів. Він базується на функціях, які виконує об'єкт, і зорієнтований на оптимальні методи їх реалізації на всіх стадіях життєвого циклу виробу (науково-дослідні роботи, конструювання, виробництво, експлуатація і утилізація). Його основне призначення в тому, щоб виявити і попередити зайві витрати за рахунок ліквідації непотрібних вузлів, деталей, спрощення конструкції виробу, заміни матеріалів і так далі.

За суб'єктами (користувачами аналізу) розрізняють внутрішній і зовнішній аналіз. Внутрішній аналіз проводиться безпосередньо на підприємстві для потреб оперативного, короткострокового і довгострокового

управління виробничою, комерційною і фінансовою діяльністю. Зовнішній аналіз проводиться на підставі фінансової і статистичної звітності органами господарського управління, банками, фінансовими органами, акціонерами, інвесторами.

За охоптом об'єктів, що вивчаються, аналіз ділиться на суцільний і вибірковий. При суцільному аналізі виводи робляться після вивчення всіх без виключення об'єктів, а при вибіркового - за результатами обстеження лише частини об'єктів.

За змістом програми аналіз може бути комплексним і тематичним. При комплексному аналізі діяльність підприємства вивчається всесторонньо, а при тематичному — лише окремі її сторони, що представляють в певний момент найбільший інтерес, наприклад, питання використання матеріальних ресурсів, виробничій потужності підприємства, зниження собівартості продукції і ін.

Кожна з названих форм аналізу виробничо-господарської діяльності своєрідна за змістом, організації та методиці його проведення [31].

Таким чином, виробничо-господарський аналіз вивчає не саму господарську діяльність, а економічні результати господарювання як наслідок економічних процесів. Аналіз детально з'ясовує причини отримання певних результатів господарської діяльності чи їх зміну. Пізнання причинно-наслідкових зв'язків у виробничо-господарській діяльності підприємства дає змогу зрозуміти сутність економічних явищ і на цій основі достовірно оцінити досягнуті результати, виявити резерви підвищення ефективності виробництва, обґрунтувати управлінські рішення [21].

1.2 Методи і прийоми аналізу виробничо-господарської роботи підприємства

Термін „метод” походить від грецького „methodos”, що в перекладі означає „шлях до чогось”, тобто знання про те, яким способом в які послідовності потрібно розв’язувати ті чи інші завдання.

Метод економічного аналізу діяльності підприємства визначається змістом на особливостями предмета, які, у свою чергу, зумовлюються тими конкретними цілями, вимогами та завданнями, що постали на даному етапі розвитку економіки або проглядаються в перспективі. Предмет відповідає на запитання, що ми вивчаємо, а метод – як вивчаємо, якими способами та за допомогою яких саме засобів.

Під методом економічного аналізу розуміють науково обґрунтовану систему теоретико-пізнавальних категорій, принципів, способів та спеціальних прийомів дослідження, що дають змогу приймати обґрунтовані управлінські рішення і базуються на діалектичному методі пізнання.

Принципи економічного аналізу регулюють процедурну сторону його методології та методики. До них відносять: системність та комплексність, періодичність, зрозумілість та адекватність тлумачення, достовірність та об’єктивність, доречність та своєчасність.

Основним елементом методу економічного аналізу є його науковий інструментарій (апарат), тобто сукупність загальнонаукових та специфічних способів і прийомів дослідження виробничо-господарської діяльності суб’єктів господарювання [19].

Метод аналізу має певні специфічні особливості. До них належать:

- використання системи показників, що характеризують виробничо-господарську діяльність підприємства;
- вивчення причин зміни показників;
- визначення та вимірювання взаємозв’язків та взаємозалежностей між ними з допомогою спеціальних прийомів.

Метод економічного аналізу безпосередньо пов’язаний з його методикою. Під методикою розуміють сукупність способів та правил найбільш доцільного виконання певної роботи.

На відміну від методу економічного аналізу як загального підходу до вивчення соціально-економічних процесів, його методика – це сукупність спеціальних прийомів дослідження соціально-економічної інформації. Методика включає також систему правил і вимог, що гарантують ефективне застосування методу. Тобто, методика є практичним додатком методу аналізу, його принципів, виявлення та реалізації резервів підвищення ефективності господарювання, прийняття оптимальних рішень з управління економікою [24].

Найважливішим елементом методики економічного аналізу є технічні прийоми та способи аналізу, які можна назвати інструментарієм аналізу. Вони використовуються на різних етапах дослідження для:

- первинної обробки зібраної інформації;
- вивчення стану та закономірностей розвитку об'єктів, що досліджуються;
- визначення впливу факторів на результати діяльності підприємств;
- підрахунку невикористаних резервів збільшення ефективності виробництва;
- узагальнення результатів аналізу та комплексної оцінки діяльності підприємств;
- обґрунтування планів економічного та соціального розвитку, управлінських рішень, різних заходів.

Вибір способів проведення аналізу залежить від його мети та масштабів, об'єкта дослідження, наявності технічних засобів для розрахунків і т. ін.

Усі прийоми економічного аналізу можна поділити на дві групи: якісні та кількісні. Якісні прийоми дослідження не дають числової характеристики явищ, що вивчаються, а тільки відповідають на питання, як досліджувати економічні процеси, визначають способи підходу до вивчення закономірностей. Якісні прийоми притаманні як процесу наукового пізнання в цілому, так і окремим науковим сферам дослідження.

До якісних (абстрактно-логічних) прийомів дослідження відносять: аналіз, синтез, індукцію, дедукцію, порівняння, евристичні прийоми.

Одним з основним прийомів дослідження є порівняння. Порівняння застосовується для загальної оцінки показника. У ході аналізу зіставляються планові дані з очікуваними або фактичними показниками за передплановий період (для вивчення якості планування, обґрунтованості плану та його напруженості); фактичні дані звітного періоду з плановими (для контролю та оцінки виконання плану); фактичні дані з нормами та лімітами (для оцінки їх дотримання та виявлення резервів економії ресурсів); фактичні дані звітного періоду з фактичними даними за попередні періоди (для визначення динаміки, темпів та закономірностей розвитку господарства); фактичні дані підприємства з середніми показниками по галузі (для визначення місця підприємства) [24].

Кількісні прийоми дослідження дають числову характеристику економічних явищ і поділяються на описові та аналітичні.

Описові прийоми дослідження дають можливість визначити розміри, масштаби, тенденції, динаміку розвитку економічних процесів, визначають стан та структуру економічних явищ, певну числову характеристику окремих напрямків діяльності підприємства. До них належать середні та відносні величини, ряди динаміки, графічний прийом, структурні та типологічні групування.

Середні та відносні величин широко застосовуються в практиці аналізу. Середні величин розраховуються на основі масових, якісно однорідних даних. Вони дають узагальнюючу характеристику процесам і явищам. В економічному аналізі застосовуються: середня арифметична, середня гармонічна, середня геометрична, середня хронологічна, середня квадратична.

Відносні величина – це відсотки та коефіцієнти. Відсотки застосовуються для вивчення ступеня виконання плану, структурних показників, рівня витрат, рентабельності і т. ін. Коефіцієнти – це

співвідношення двох взаємопов'язаних показників, один з яких приймається за одиницю. В економічному аналізі застосовуються такі коефіцієнти, як коефіцієнт змінності обладнання, фондівіддача, фондоозброєність, механоозброєність, енергоозброєність та ін.

Існує багато видів відносних величин. В аналізі найчастіше використовуються такі: відносна величина планового завдання, відносна величина виконання плану, відносні величини динаміки, структури, координації, інтенсивності, ефективності.

Прийом групувань зручний для з'ясування взаємозв'язку і взаємозалежності між показниками при великій кількості даних. Він дозволяє встановити наявність, характер та напрям взаємного зв'язку між аналізованими показниками. Однак їх не можна групувати за випадковими ознаками. До побудови групувальних таблиць необхідно шляхом теоретично-економічного аналізу з'ясувати характер причинно-наслідкових зв'язків між показниками, взаємозв'язки і взаємозалежності між ними. Групування також доцільні при підготовці первинного матеріалу та його аналітичної обробці. Вони дають можливість виокремити із сукупності даних найбільш характерні моменти, чинники, тенденції змін.

Графічний спосіб забезпечує наочність та простоту сприйняття і засвоєння отриманої інформації. При проведенні економічного аналізу можуть складатися стовпчикові, кругові, лінійні, координатні та інші графіки. За допомогою графіків можна проаналізувати залежність між показниками.

Аналітичні прийоми уможливають не тільки визначення певних значень показників, що характеризують економічні процеси, а й дослідження причинно-наслідкових залежностей між явищами, силу впливу окремих факторів на предмет дослідження. У свою чергу, аналітичні прийоми поділяються на прийоми, за допомогою яких вивчаються функціональні залежності і прийоми, що використовуються для дослідження стохастичних взаємозв'язків. До перших відносять ланцюгові підстановки, спосіб

абсолютних та відносних різниць, індексний спосіб, інтегральний, пропорційного ділення, часткової участі, балансовий прийом. Щодо засобів стохастичного факторного аналізу, то найбільшого поширення набули аналітичні групування, кореляційно-регресійний метод, дисперсійний аналіз, компонентний аналіз [18].

1.3 Організація та етапи проведення аналізу виробничо-господарської роботи підприємства

Організовуючи аналітичну роботу, необхідно передовсім створити такі умови, які б забезпечили вивчення взаємозв'язків між окремими показниками діяльності суб'єкта господарювання. Досвід аналітичної роботи підказує, що в багатьох випадках резерви виробництва погано використовуються не тому, що бракує можливостей для їх реалізації, а тому, що їх своєчасно просто не було виявлено.

Організація аналітичної роботи на підприємствах включає розробку загальних планів та планів (програм) конкретних аналітичних робіт: порядок проведення аналізу, матеріальне, методичне й наукове забезпечення, загальне керівництво, способи виконання аналітичних робіт, контроль за впровадженням у виробництво виявлених резервів.

Виконання завдань економічного аналізу на всіх стадіях виробничо-господарської діяльності підприємства потребує повного охоплення аналітичною роботою всіх служб і дільниць.

Тому необхідно розподілити обов'язки й відповідальність між структурними підрозділами та окремими спеціалістами (виконавцями), ураховуючи кількість, територіальну цілісність структурних підрозділів і систем управління, структуру виробництва, структуру й технічну оснащеність управлінського апарату; організацію планування та обліку.

Провідними в організації та здійсненні аналізу виробничо-господарської діяльності підприємства і його підрозділів є планово-

економічний, бухгалтерський і фінансовий відділи. Ці функціональні служби під керівництвом головного економіста (заступника директора з економічних питань) розробляють методи аналізу окремих об'єктів і показників; проводять попередній, оперативний і наступний (завершальний) аналіз діяльності підприємства в цілому і окремих його підрозділів, здійснюють контроль за проведенням аналізу іншими відділами підприємства та економічними службами окремих цехів; готують висновки і розробляють заходи для прийняття управлінських рішень за результатами проведеного аналізу.

Планово-економічний відділ є відповідальним виконавцем і за участю інших економічних і технічних служб здійснює:

- розробку плану аналітичної роботи і контроль за його виконанням;
- методичне забезпечення аналізу;
- комплексний огляд узагальнюючих показників виробничо-господарської діяльності, метою якого є оцінка кількісних та якісних показників виконання виробничої програми, використання ресурсів, оцінка рівня організаційно-технічного, економічного й соціального розвитку виробництва та економічної ефективності господарської діяльності;
- аналіз виконання виробничої програми, оцінку впливу основних факторів на показники обсягу виробництва, зміну структури і якості продукції;
- аналіз використання виробничих потужностей;
- аналіз собівартості за техніко-економічними факторами її зниження;
- аналіз ефективності економічного стимулювання;
- узагальнення результатів аналізу виробничо-господарської діяльності підприємства і його структурних підрозділів;
- розробку заходів за результатами аналізу.

Фінансовий відділ проводить аналіз показників використання плану реалізації, показників прибутку та рентабельності.

Відділ бухгалтерського обліку аналізує виконання кошторису витрат на виробництво, собівартість продукції, виконання плану прибутку і його використання.

Відділ матеріально-технічного забезпечення: контролює виконання планів поставок за обсягом, номенклатурою, строками, якістю, стан збереження складських запасів, дотримання норм відпуску матеріалів, транспортно-заготівельних витрат.

Відділ праці і заробітної плати: аналізує рівень організації праці, виконання плану заходів щодо його поліпшення, забезпечення підприємства трудовими ресурсами за категоріями та професіями, рівень продуктивності праці, використання фонду робочого часу та фонду оплати праці.

Відділ збуту: вивчає виконання договірних зобов'язань і планів поставок продукції споживачам за обсягом, якістю, строками, номенклатурою, стан складських запасів і збереження готової продукції.

Виробничий відділ аналізує виконання плану випуску продукції за обсягом та асортиментом, ритмічність роботи, підвищення якості продукції, запровадження нової техніки та технологій, комплексної механізації та автоматизації виробництва, роботу обладнання витрачання матеріальних ресурсів, тривалість технічного циклу, комплектність випуску продукції, загальний технічний та організаційний рівень виробництва.

Відділ головного механіка вивчає стан експлуатації машин та обладнання, виконання планів-графіків ремонту й модернізації обладнання, якість і собівартість ремонту, повноту використання обладнання та виробничих потужностей, раціональність потреби в енергоресурсах.

Відділ технічного контролю: аналізує якість сировини та готової продукції, брак і втрати, рекламации покупців, розробляє заходи щодо зменшення браку, підвищення якості продукції, дотримання технологічної дисципліни.

Аналіз виробничо-господарської діяльності підприємства треба проводити щоквартально, опрацьовуючи заходи для реалізації виявлених

резервів. Проте з деяких питань необхідно проводити аналіз за місяць, декаду, навіть окрему зміну (дотримання графіків виконання робіт, стан матеріально-технічного постачання, випуск продукції підсобними виробництвами). За підсумками аналізу цих господарських процесів рекомендується приймати відповідні рішення, не чекаючи результатів за квартал.

Отже, організація економічного аналізу передбачає оптимальний вибір і використання великої кількості різних показників виробничо-господарської діяльності будь-якого колективу, чого, у свою чергу, можна досягти тільки глибоким вивченням технології, економіки й організації виробництва, стану обліку і звітності, особливостей взаємозв'язків об'єктів економічного аналізу.

Значне місце в організації аналітичної роботи належить змісту й послідовності окремих її етапів.

Наявність у суб'єктів господарювання різноманітних як технічних, так і економічних засобів досягнення цілі – випуску продукції (товарів) – впливає, у свою чергу, на особливості планування аналітичної роботи, кількість та послідовність етапів.

Головними елементами, які характеризують етапи аналітичної роботи, є:

- вивчення і попередня оцінка досягнутого підприємством рівня (проти запланованого);
- вимірювання взаємозв'язку показників і факторів, та визначення на цій основі причин розбіжностей планових і фактичних показників;
- підсумкова оцінка, підрахунок резервів підвищення ефективності господарювання.

Ці головні елементи майже повністю збігаються з найбільш практично поширеною організацією економічного аналізу за трьома етапами: підготовчим, основним і завершальним.

Підготовчий етап:

1. Розробка плану та програми аналітичної роботи.
2. Вибір і визначення загального стану об'єкта аналізу.
3. Формування цілей та завдань аналізу і напрямків використання його результатів.
4. Розробка системи синтетичних та аналітичних показників, за допомогою яких характеризується об'єкт аналізу.
5. Розподіл роботи між аналітиками.
6. Розробка макетів і форм аналітичних таблиць, графіків, схем.
7. Перевірка достовірності джерел інформації та вивчення матеріалів попередніх обстежень.
8. Визначення конкретних виконавців та розподіл обов'язків між ними, а також інші організаційні питання.

Основний етап:

1. Збирання та опрацювання необхідної інформації.
2. Перевірка повноти й вірогідності звітних даних, проведення арифметичного, логічного і балансового зведення показників.
3. Визначення загальних відхилень величини показників виконання завдань від базових величин.
4. Виявлення взаємодіючих факторів і обчислення їхнього впливу на зміну величини показників.
5. Виявлення зайвих витрат і невикористаних можливостей (перспективних резервів) підвищення ефективності виробництва.

Завершальний етап:

1. Проведення підсумкової оцінки діяльності і узагальнення результатів аналізу.
2. Розробка висновків і пропозицій щодо прийняття належних управлінських рішень за результатами аналізу, відповідно до його цілей і завдань. Ці висновки та пропозиції оформлюються у вигляді пояснювальної записки до звіту чи доповідної записки на ім'я керівника підприємства або особи, за дорученням якої проводився аналіз.

3. Розробка організаційно-технічних заходів щодо усунення недоліків, підвищення ефективності використання виявлених резервів (за виконанням заходів слід встановити дійовий повсякденний контроль).

4. Підготовка розпорядчих актів, призначення осіб, відповідальних за виконання прийнятих рішень.

5. Контроль за впровадженням у виробництво пропозицій, що їх було висунуто за результатами аналізу.

У процесі аналітичної роботи окремі складові названих етапів можуть повторюватися. Така ситуація стає можливою, наприклад, тоді, коли на якомусь із етапів виникає необхідність розширити факторне поле аналізу, що потребує нової допоміжної роботи.

Зрозуміло, що межі етапів мають певною мірою умовний характер і є дуже рухливими: за рахунок інтенсифікації робіт на одному з етапів відбувається скорочення на якомусь іншому і т.п. Отже, головним завданням такої поетапної регламентації економічного аналізу є забезпечення дійового поточного контролю за дотриманням якості аналітичної роботи і термінів її виконання [18].

Ефективність організації проведення економічного аналізу багато в чому залежить від наявності інформації, її обсягів, можливостей її оперативного отримання, її достовірності.

Для ефективного управління та прийняття відповідних рішень використовується передусім економічна інформація. Економічна інформація – це сукупність відомостей про економічну діяльність промислових підприємств та інших підрозділів народного господарства. Вона охоплює всі галузі їхньої господарської діяльності. Значна її частина пов'язана з процесом виробництва і може бути названа виробничою інформацією [24].

Економічна інформацію включає планову, нормативну, облікову та звітну. Але аналіз не обмежується лише економічною інформацією. Він

широко використовує також технічну, технологічну, юридичну та іншу інформацію, які можна об'єднати під назвою „позаоблікова”.

До планових джерел інформації належать усі типи планів, які розробляються на підприємстві (перспективні, поточні, оперативні й т. ін.). До нормативних джерел – доведені підприємству вищестоящими організаціями норми витрат, розцінки, норми амортизаційних відрахувань, дані технічних паспортів, проектно-кошторисних документів.

Облікові джерела інформації – це всі дані, які містяться у документах бухгалтерського, оперативного, статистичного та податкового обліку. Провідна роль в інформаційному забезпеченні аналізу належить бухгалтерському обліку. Він найбільш повно відображає господарські явища, процеси та їхні результати.

Дані статистичного обліку містять кількісну характеристику масових явищ і процесів. Вони використовуються для поглибленого вивчення та осмислення взаємозв'язків, виявлення економічних закономірностей.

Оперативний облік сприяє швидкому забезпеченню аналізу необхідними даними (наприклад, про стан запасів, обсяги виробництва й т.ін.). Тим самим він створює умови для підвищення ефективності аналітичної роботи.

До звітних джерел інформації належать бухгалтерська, статистична та податкова звітність. Вона забезпечує аналіз узагальненими даними про результати господарської діяльності підприємства за визначений період часу.

Позаоблікові джерела інформації включають:

- обов'язкові для використання у господарській діяльності підприємства офіційні документи (закони, укази, постанови, накази вищестоящих органів, акти ревізій і перевірок й т. ін.);
- документи господарсько-правового характеру (договори, угоди, рішення судових органів, рекламації та претензії);
- технічна і технологічна документація;

- матеріали спеціальних досліджень окремих операцій (хронометраж, фотографія робочого часу і т. ін.) [22].

Органічною складовою аналітичної роботи є перевірка вірогідності джерел інформації. Достовірність аналітичних висновків за результатами проведеного економічного аналізу залежить передусім від якості звітних матеріалів. Помилки, недоліки, неузгодженості, які іноді мають місце у звітності, можуть негативно і суттєво вплинути на результати аналітичної роботи, у процесі якої можна користуватися тільки об'єктивними, реальними даними.

Узагальнення та оформлення результатів аналізу – кінцевий етап аналітичної роботи. На цьому етапі відбувається процес синтезу результатів господарської діяльності залежно від факторів, які на неї впливають, крім того, визначається „ціна” досягнення цих результатів. Що більше таких факторів, то складніше підготувати якісь практичні висновки. У цьому разі необхідно зосередити увагу на групуванні факторів за певними ознаками і вибрати головні.

Систематизовані та оброблені результати аналізу можуть оформлятися як без текстовим способом – у вигляді таблиць, схем, діаграм, графіків, так і описовим – у викладі текстів довідок, актів перевірок, аналітичних та доповідних записок, пояснювальних записок до звітів, у яких послідовно й логічно викладено результати аналізу згідно з передбаченим планом аналітичної роботи.

Пояснювальна записка має включати перелік заходів щодо реалізації виявлених резервів, визначати терміни та конкретних виконавців, обумовлювати види та кількість ресурсів, які потрібні для усунення недоліків, містити висновки з результатів виробничо-господарської діяльності і пропозиції щодо її поліпшення з урахуванням загального рівня розвитку підприємства, умов господарювання, імовірних змін у діяльності суб'єкта господарювання тощо. Треба завжди пам'ятати, що за умов ринкової

економіки ефективність господарювання в кінцевому підсумку визначається оптимізацією витрат на виготовлення одиниці продукції [19].

Перед економічним аналізом як наукою за сучасних умов розвитку економіки постало багато проблем. Насамперед належить створити єдину систему економічного аналізу, яка б інтегрувала аналіз діяльності на всіх рівнях. З цим має бути пов'язана і система різнострокових прогнозів, що базувалася б на закономірностях, тенденціях і резервах, виявлених аналізом.

Треба створити єдину обґрунтовану систему оцінних показників ефективності господарювання підприємств і їхніх підрозділів. Існує також необхідність у підвищенні оперативності економічного аналізу, удосконаленні організаційних форм аналітичної роботи і перебудові інформаційних потоків.

2 ДОСЛІДЖЕННЯ ТЕХНІКО-ЕКОНОМІЧНИХ ПОКАЗНИКІВ ДІЯЛЬНОСТІ ВАТ «ЗАПОРІЖСТАЛЬ»

2.1 Загальна організаційно-економічна характеристика ВАТ «Запоріжсталь»

Металургійний комбінат «Запоріжсталь» є одним з основних постачальників якісного плоского прокату, гнутих профілів і жерсті для потреб вітчизняної промисловості та на експорт. За обсягом виробництва ПАТ «Запоріжсталь» входить в четвірку найбільш крупних металургійних підприємств України, а по виробництву тонколистового, зокрема холоднокатаного прокату утримує лідерство.

ПАТ «Запоріжсталь» – комбінат з повним виробничим циклом випуску металургійної продукції, складається з 8 основних і 56 допоміжних цехів. До складу заводу входять: агломераційний цех, група прокатних цехів у складі: слябінгу, цеху гарячого прокату тонкого листа, цехів холодного прокату № 1 і № 3, цеху жерсті, цеху гнутих профілів. Також до складу заводу входять допоміжні і обслуговуючі цехи: ЦРМП, цех виливниць, цех підготовки складів, залізничний цех, цех підготовки виробництва та інші.

Останнім часом комбінатом було освоєно 50 нових видів гарячого і холодного прокату, поліпшені якість і властивості металопродукату, також розроблені нові технології для виробництва гарячекатаної продукції з низьколегованої сталі і 6 нових видів холоднокатаних гнутих профілів.

ПАТ «Запоріжсталь» займає стратегічно вигідне положення, оскільки розташоване на однаковій відстані від головних ринків збуту, джерел постачання сировини, на перехресті важливих транспортних магістралей, що дає можливість використовувати усілякі види транспортування продукції з метою оптимізації потоків.

Основними видами продукції, які виробляє ПАТ «Запоріжсталь» підприємство є:

- переробний та ливарний чавун у чушках вагою 15-18 кг;
- сляби з вуглецевих, низьколегованих та легованих сталей;
- прокат листовий гарячекатаний та холоднокатаний товщиною 0,5-8,0 мм в листах і рулонах з вуглецевих, низьколегованих та легованих сталей;
- холодногнуті профілі;
- жерсть біла гарячого лудіння;
- жерсть чорна;
- стрічка сталева;
- виливниці та піддони;
- гран шлак та щебінь;
- широкий асортимент виробів з металу товарів народного споживання.

Усі зазначені види продукції користуються попитом як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках, тому доцільність виробництва окремих виробів у найближчі роки не викликає сумніву.

Металопродукція ПАТ "Запоріжсталь" має раціональне співвідношення ціна/якість. Однак, попит на плоский прокат має деякі сезонні коливання (весняне збільшення на внутрішньому ринку у зв'язку з початком будівельного сезону тощо), які втім не мають суттєвого впливу на обсяги продажу.

Найважливішими перевагами продукції ПАТ «Запоріжсталь» перед конкурентами є: розвинена структура збуту продукції як на Україні, так і за кордоном; раціональне співвідношення ціни металопрокату та його якості; дедалі ширша сертифікація на відповідність світовим стандартам.

У таблиці 2.1 дана характеристика споживачів продукції ПАТ «Запоріжсталь» та розподіл металопродукції за ринками збуту. Збут металопродукції здійснювався у 2020 році в 53 країни світу, найбільш крупними ринками є: Болгарія, Ефіопія, Гана, Індія, Йорданія, Ізраїль, Ліван, Нігерія, Польща, Португалія, Боснія і Герцеговина, Словаччина, Іспанія, Сирія, ОАЕ, Туреччина, Македонія, Єгипет.

Таблиця 2.1 – Основні характеристики споживачів продукції ПАТ «Запоріжсталь» та розподіл металопродукції за ринками збуту (% від загального обсягу реалізації) у 2020 році [41]

Назва продукції	Україна	Країни СНД	Дальнє зарубіжжя
Чавун	95,3	4,7	-
Сляби	100,0	-	-
Г/к листовий прокат	38,6	14,4	47,0
Х/к листовий прокат	30,4	19,3	50,3
Вироби подальшої переробки	61,3	28,3	10,4
Усього:	38,8	16,2	45,0

На рисунку 2.1 представлений розподіл за регіонами продажу металопродукції ПАТ «Запоріжсталь».

Порівняно з 2019 роком збільшилась частка поставок ПАТ «Запоріжсталь» в країни ЄС на 63%, СНД – на 17%, Персидської затоки – на 34%. Проте, зменшились поставки в країни Південно-Східної Азії на 80%, Африки – на 14% та Латинської Америки – на 68%.

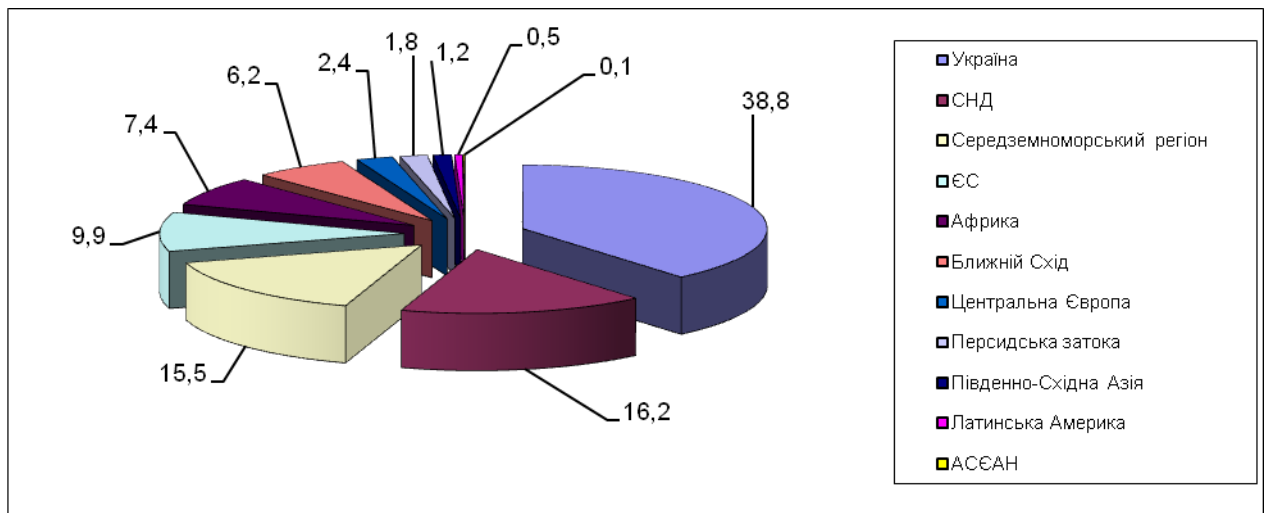

Рисунок 2.1 – Розподіл за регіонами продажу металопродукції ПАТ «Запоріжсталь» у 2020 році, %

Реалізація металопродукції в країни дальнього зарубіжжя у 2010 році здійснювалась компаніями "Moltinor Metals LTD" (Ірландія) і "Airol Metals AG" (Швейцарія), а з липня 2020 р. комбінат заключив прямі контракти на продаж металопродукції з такими фірмами: "EASTERN UNION METALS AG" (Швейцарія); "STEMCOR UK LIMITED" (Великобританія); "CARBOFER GENERAL TRADING S.A." (Швейцарія); "STONFORD GROUP LLC" (США); "HORUS INTERTRADE & CONSULTING KFT" (Угорщина); "AIROL METALS AG" (Швейцарія); "SUMALTON" LTD (Кіпр); "TRADEXPO MANAGEMENT LIMITED" (Кіпр); "IMPERIAL HOLDINGS LIMITED" (Великобританія); "SIMPA GRUPP OU" (Естонія); "SEMI SPOLKA Z OGRANICZONA ODPOWIEDZIALNOSCIA I WSPOLNICY, SPOLKA JAWNA" (Польща); "MG MURBET SP. Z O.O." (Польща); "MAIAK-M" (Болгарія); "FENTON STEEL FZC" (ОАЕ); "ROLLING GROUP LTD" (Великобританія); "NORD TRANSIT LLP" (Великобританія); "STEELFORCE N.V" (Бельгія); "MEGA STAHL LTD" (Великобританія); "ELOPTEAGLE INC" (США).

Металопродукцію на внутрішньому ринку реалізовано безпосереднім споживачам та виробникам до 53%, на умовах попередньої оплати та 47% на умовах оплати по факту поставки металопродукції. Для задоволення потреб ринку продаж України та держав СНД, в області гнучкості умов поставки

оплати та ціноутворення, комбінатом укладені договори комісії з ТОВ «МД Холдінг» (м. Київ), також створені металосервісні центри для забезпечення металопродукцією споживачів в обсязі менше вагонних норм.

На рисунку 2.2 представлена структура постачання металопродукції за регіонами споживання на внутрішньому ринку по областях України.

Типовий розподіл споживачів на внутрішньому ринку по галузям виробництва (за винятком трейдерів) (% від обсягу реалізації на внутрішньому ринку) у 2020 році:

- трубні підприємства - 53,83%;

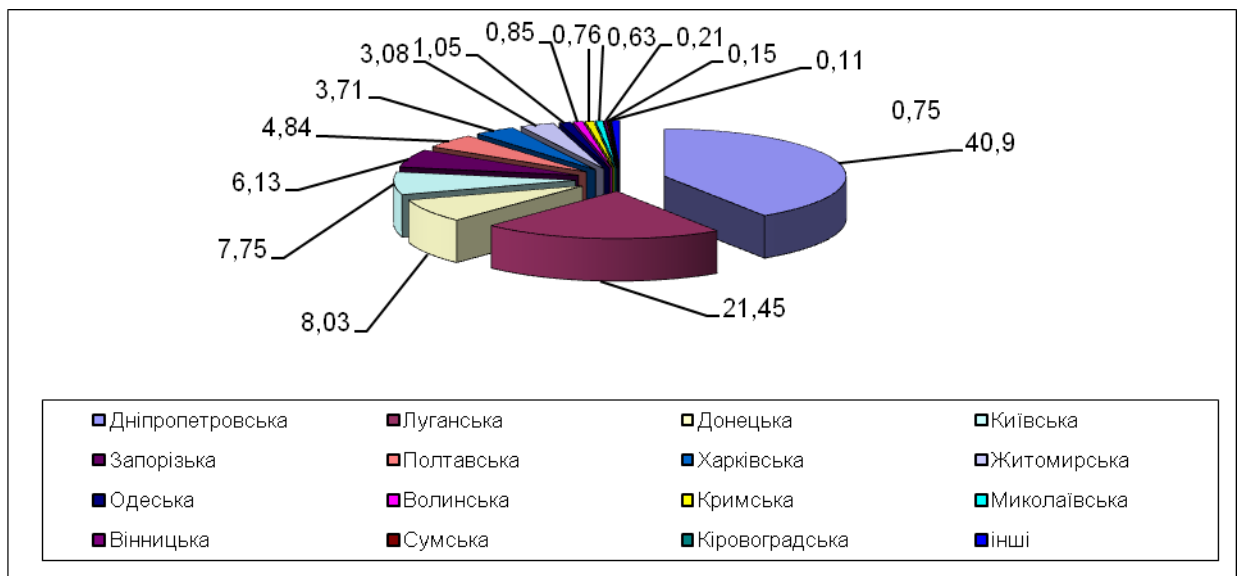

Рисунок 2.2 – Структура постачання металопродукції за регіонами споживання на внутрішньому ринку по областях України (% від обсягу реалізації на внутрішньому ринку) у 2020 році:

- металосервісні центри - 17,0%;
- техніка залізничного транспорту, ремонт та запчастини до них - 4,37%;
- виробництво меблів - 3,0%;
- машинобудування - 2,86%;
- виробництво металевих виробів - 2,46%;

- металургійні підприємства - 0,89%;
- сільськогосподарська техніка та запчастини до неї - 0,81%;
- побутова техніка та інші товари народного споживання - 0,77%;
- автомобілебудування, обладнання та запчастини до них - 0,59%;
- будівництво - 0,36%;
- енергетика - 0,39%;
- приладобудування - 0,28%;
- зв'язок - 0,17%;
- гірничорудні підприємства - 0,08%;
- підприємства хімічної промисловості - 0,07%;
- інші галузі - 0,8%.

Всього - 88,73%.

Однак, в останні роки діяльність ПАТ «Запоріжсталь» пов'язана з деякими труднощами. Відсутність повноцінного доступу на ринки капіталу, необхідного для реалізації великих інвестиційних програм підприємства. Комбінат більшу частину своєї продукції поставляє на експорт, однак, на деяких ринках зіштовхується з торговельними бар'єрами й обмеженнями. Ризики, пов'язані з експортом, трохи зм'якшує добре диверсифікована структура продажів, завдяки якій ПАТ «Запоріжсталь» має можливість при необхідності перенаправляти поставки своєї продукції з одного ринку на інший [41].

2.2 Аналіз виробництва і реалізації продукції

За ринкових умов господарювання всі підприємства здобули повну оперативну самостійність у виборі того, якої і скільки випускати продукції, з ким співпрацювати, кому продавати свої вироби, як організовувати і

планувати всі виробничі процеси. Зрозуміло, що цю свободу дій спрямовано передовсім на врахування кон'юнктури ринку, його потреб і вимог.

Правильно вибрана стратегія виробництва і належні обсяги випуску продукції забезпечують бажаний обсяг реалізації і відповідні прибутки. Тому виробничу діяльність підприємства жорстко зумовлено загальною економічною ситуацією, галузевими пропорціями в платоспроможним попитом населення.

У процесі аналізу виробничої діяльності підприємства потрібно розглянути такі питання:

- а) якість планування виробництва, напруженість і обґрунтованість планів діяльності як у цілому, так і щодо окремих виробничих підрозділів;
- б) визначення основних факторів, що впливали на загальні обсяги виробництва протягом останніх років і зокрема у звітному періоді;
- в) визначення внутрігосподарських резервів зростання обсягів випуску продукції і реалізації, а також розробленні заходів щодо їх повного та ефективного використання [18].

Аналіз виробництва основних видів продукції на комбінаті ПАТ «Запоріжсталь» за 2019-2020 рр. представлений у таблиці 2.2.

Таблиця 2.2 – Аналіз виробництва основних видів продукції ПАТ «Запоріжсталь»

Назва продукції	Од. вим.	2019 рік	2020 рік	Абсолютне відхилення	Темп росту, %
1	2	3	4	5	6
Агломерат	тис. т	4588,7	5381,3	+792,6	117,3
Чавун в натурі	- -	2600,5	3143,9	+543,4	120,9

– у перерахунку на передільний	- -	2603,1	3148,6	+545,5	121,0
Сталь	- -	3282,6	3909,4	626,8	119,1
Всад	- -	3302,3	3929,9	+627,6	119,0
Гарячий прокат	- -	2816,7	3233,9	+417,2	114,8
Готовий прокат	- -	2716,3	3226,3	+510,0	118,8
Заготівка для перекочування на експорт	- -	19,9	135,6	+115,7	681,4
Листовий прокат	- -	2696,4	3090,7	+394,3	114,6
Виконання плану по прокату в сортаменті					
Рядовий прокат:					
– товстолистовий	- -	279,8	360,4	+80,6	128,8
– тонколистовий	- -	540,1	774,8	+234,7	143,5
Конструкційний прокат	- -	1765,6	1804,0	+38,4	102,2
Лист неіржавіючий	- -	3,8	2,9	-0,9	76,3
Жерсть чорна	- -	12,3	16,2	+3,9	131,7
Інструментальна сталь холоднокатана	- -	–	0,1	+0,1	–
Штрипси	- -	94,8	132,3	+37,5	139,6
Вироби подальшого переділу					
Жерсть біла гарячого лудіння	- -	6,5	9,4	+2,9	144,6
Стрічка сталева	- -	17,6	53,6	+36,0	304,5

х/к					
Гнуті профілі	- -	32,8	31,8	-1,0	97,0
Допоміжне виробництво					
Литво чавунне	- -	57,6	85,2	+27,6	147,9
Литво сталеве	- -	9,9	11,6	+1,7	117,2
Шлак гранульований	- -	513,2	588,7	+75,5	114,7
Аргон	тис. м ³	1565	2161,0	+596,0	138,1
Переробка лому	тис. т	736,7	732,3	-4,4	99,4
Товари широкого споживання в роздрібних цінах					
Всього	тис. грн.	25860,0	32199,8	+6339,8	124,5
Зокрема:	- -	13000,3	15499,3	+2499,0	119,2
– продовольчі					
– непродовольчі	- -	12859,7	16700,5	+3840,8	129,9

Дані таблиці 2.2 показують, що комбінат «Запоріжсталь» завершив 2020 рік з такими техніко-економічними показниками: по виробництву основних видів продукції досягнутий приріст проти минулого року:

- 1) по чавуну – 543,4 тис. т або 20,9%;
- 2) по сталі – 628,3 тис. т або 19,1%;
- 3) по прокату – 509,9 тис. т або 18,8%.

Однак із-за недопоставки сировини, нерівномірності постачань і його низької якості були допущені втрати основних видів продукції: чавуну – 61,5 тис. т, сталі – 154,9 тис. т, прокату – 129 тис. т.

У 2010 році комбінат експортував: передільний чавун (7% всього експорту), гарячекатані (г/к) рулони (36,6%), г/к лист (16,4%), холоднокатані (х/к) рулони (8,4%), х/к лист (20,0%) [20].

Обсяг виробництва продукції характеризують показниками товарної і реалізованої продукції. Товарна продукція є обсягом виготовленої продукції в оптових цінах підприємства, що діють у звітному році.

Реалізація продукції є сполучною ланкою між виробництвом і споживачем. Від того, як продається продукція, який попит на неї на ринку, залежить і обсяг її виробництва [19].

За 2010 рік комбінатом, із загальної кількості, реалізовано на ринку України: чавуну 31,6 тис. т або 16,8%, прокату 668,4 тис. т або 22,6%; на експорт: чавуну 156,5 тис. т або 83,2%, прокату 2427,9 тис. т або 77,4%.

Обсяг виробництва і реалізації продукції ПАТ «Запоріжсталь» за 2019-2020 рр. представлений у таблиці 2.3.

Таблиця 2.3 – Обсяг виробництва і реалізації продукції ПАТ «Запоріжсталь»

Назва показника	2019 рік	2020 рік	Відхилення	
			абсолютне	відносне
Залишки нереалізованої продукції на початок року, тис. грн.	23415	21730	- 1685	- 7,2
Обсяг реалізованої продукції, тис. грн.	8963109	13197911	+ 4234802	+ 47,2
Залишки нереалізованої продукції на кінець року, тис. грн.	21730	35717	+ 13987	+ 64,4
Обсяг товарної продукції, тис. грн.	8961424	13211898	+ 4250474	+ 47,4

Дані таблиці 2.3 показують, що у 2020 році порівняно з попереднім обсяг реалізованої продукції зріс на 4234802 тис.грн. (47,2%). Це обумовлено позитивним впливом збільшення обсягу виробництва (+ 4250474 тис.грн.) і негативним впливом збільшення залишків нереалізованої продукції на кінець розрахункового періоду (+ 13987 тис.грн.).

Розглянемо виробництво продукції по основних підрозділах ПАТ «Запоріжсталь».

Виробництво агломерату. У 2020 році цех працював у складі 6-ти агломашин із сумарною площею спікання 375 м². План виробництва агломерату виконаний на 105,7%, понад плану виготовлено 290,3 тис. т агломерату, одержаний приріст до попереднього року в кількості 792,6 тис. тон.

Техніко-економічні показники роботи агломераційного цеху ПАТ «Запоріжсталь» за 2019-2020 рр. представлені в таблиці 2.4.

Таблиця 2.4 – Техніко-економічні показники роботи агломераційного цеху ПАТ «Запоріжсталь»

Назва показника	Од. вим.	2019 рік	2020 рік	Приріст (втрати) виробництва, тис.т
Виробництво агломерату	тис. т	4588,7	5381,3	+792,6
За календарну добу	тон	12572,0	14703,0	–
За номінальну добу	- -	112769,0	14948,0	–
Виробництво агломерату, тон за фактичну годину	- -	96,4	107,4	+588,4
Поточні простой, всього	% до ном. часу	8,05	3,3	+217,0
Планово-попереджувальні ремонти	ленто-доба	33,8	35,9	-12,8

Аналіз даних таблиці 2.4 показує, що приріст виробництва одержаний у 2010 році за рахунок збільшення годинної продуктивності на 588,4 тон у зв'язку із збільшенням в шихті частки руди, вапна і поліпшення якості вапна на обпалювальній машині КМ-14. Приріст проти попереднього року в кількості 792,6 тис. тонн одержаний за рахунок збільшення годинної продуктивності, а також зменшення поточних простоїв.

Основні заходи, що виконано в 2020 році:

а) проведений капітальний ремонт обпалювальної машини КМ-14;

б) проведені капітальні ремонти бункерів № 6, 11, 14, 28, 32;

в) проведений ремонт приймального відділення палива із заміною кривлі і їзових балок.

Виробництво чавуну. Цех працював у складі чотирьох доменних печей з корисним сумарним об'ємом 5499 м³ до травня 2020 року. 16 травня 2020 року була введена в дію доменна піч № 3 (ДП) після капітального ремонту 1 розряду з модернізацією корисним об'ємом 1513 м³. Сумарний корисний об'єм печей склав 7012 м³.

Аналіз показників з виробництва чавуну на комбінаті ПАТ «Запоріжсталь» за 2019-2020 рр. представлений в таблиці 2.5.

Таблиця 2.5– Аналіз показників з виробництва чавуну, тис. т

Назва показника	2019 рік	2020 рік	Абсолютне відхилення
Виробництво чавуну в натурі, всього	2600,5	3143,9	543,4
Зокрема:			
– передільного	2590,5	3125,1	534,6
– ливарного	10,0	18,8	8,8
Виробництво чавуну в перерахунку на передільний	2603,1	3148,6	545,5

Аналізуючи дані таблиці 2.5 можна відзначити, що в порівнянні з 2019 роком, приріст виробництва склав 543,4 тис. т чавуну.

У 2020 році доменні печі № 1, 2, 3, 5 перевиконали показники попереднього року. На ДП-4 знизився обсяг виробництва на 15 тис. т чавуну через незадовільний стан засипного апарату і не охолоджуваної частини шахти печі.

У 2020 році були виконані наступні заходи:

- а) введена в роботу ДП-3 після капітального ремонту I розряду з модернізацією;
- б) капітальний ремонт III розряду на ДП-1, ДП-5;
- в) проведений ремонт перевантажувачів, рудних грейферів № 5, 6, 7(1) з частковим ремонтом підкранових шляхів;
- г) закінчений ремонт повітряних нагрівачів № 2, 19.

Виробництво сталі. У звітному році, як і в попередньому, мартенівський цех мав в своєму складі 9 печей, з яких:

- одна піч двохванна № 1 (250х2);
- одна піч 250-тона № 11;
- сім печей 500 т (№ 2, 5, 6, 7, 8, 10, 12), з яких піч № 5 до 20 липня знаходилася на капітальному ремонті (у резерві), а з 20 липня введена в роботу. Сумарна площа поду 9-ти печей – 857,5 м².

Аналіз виробництва сталі на комбінаті ПАТ «Запоріжсталь» за 2019-2020 рр. представлений в таблиці 2.6.

Таблиця 2.6 – Аналіз виробництва сталі по печах ПАТ «Запоріжсталь», тис. т

№ печей	2019 рік	2020 рік	Відхилення	
			абсолютне	відносне
1	2	3	4	5
1	813,9	891,5	77,6	9,5
2	366,6	396,8	30,2	8,2
5	–	197,8	197,8	–
6	401,3	411,8	10,5	2,6
7	385,7	424,5	38,8	10,1
8	396,7	408,4	11,7	3,0
10	396,0	403,0	7,0	1,8
11	153,8	384,1	230,3	149,7
12	368,6	391,5	22,9	6,2
Разом	3282,6	3909,4	626,8	19,1

Дані таблиці 2.6 показують, що в порівнянні з 2019 роком, виробництво сталі збільшилося на 626,8 тис. т або на 19,1%.

Виплавка стали на комбінаті ПАТ «Запоріжсталь» за 2019-2020 рр. по сортаменту розглядається в таблиці 2.7.

Таблиця 2.7 – Аналіз сортаменту виплавленої сталі ПАТ «Запоріжсталь»

Назва груп марок стали	2019 рік		2020 рік		Абсолютне відхилення, тис. т
	тис. т	% до підсумку	тис. т	% до підсумку	
1	2	3	4	5	6
1. Кипляча	1290,6	39,3	1439,4	36,8	+148,8
Зокрема:					
- рядова	21,6	0,7	16,4	0,4	-5,2
- конструкційна	1269,0	38,6	1423,0	36,9	+154,0
2. Напівспокійна	1910,5	58,2	2367,9	60,6	+457,4
Зокрема:					
- рядова	937,7	28,6	1353,6	34,6	+415,9
- конструкційна	972,8	29,6	1014,3	26,0	+41,5
3. Спокійна	81,5	2,5	102,1	2,6	+20,6
Зокрема:					
- вуглецева	26,4	0,8	50,6	1,3	+24,2
- марганцевиста	15,0	0,5	14,5	0,4	-0,5
- 65Г	4,4	0,1	5,3	0,1	+0,9
- 08Ю	29,9	0,9	29,9	0,7	—
- 08ГЮТ	5,8	0,2	1,8	0,1	-4,0
Разом	3282,6	100,0	3909,4	100,0	+626,8

Аналіз даних таблиці 2.7 показує, що в порівнянні з попереднім роком зменшилася частка киплячої сталі з 39,3% до 36,8%, збільшилася частка напівспокійних марок з 58,2% до 60,6% і спокійних вуглецевих з 0,8% до 1,3%. Із загального приросту виробництва 626,8 тис. т на збільшення

виробництва напівспокійної сталі доводиться 457,4 тис. т, киплячої – 148,8 тис. т, спокійної – 20,6 тис. т, з них спокійної вуглецевої – на 24,2 тис. т.

Фактичний сортамент визначається наявністю замовлень споживачів.

Заходи, що виконані в 2020 році:

- а) виконаний капітальний ремонт з модернізацією печі № 5;
- б) виконаний капітальний ремонт міксеру № 2;
- в) проведена заміна димаря на печі № 2;
- г) печі № 1, 5, 11 обладнані новими вагами-дозаторами феросплавів.

Виробництво прокату в обтискному цеху. Аналіз виробництва прокату в обтискному цеху ПАТ «Запоріжсталь» за 2019-2020 рр. представлений в таблиці 2.8. Дані таблиці 2.8 показують, що виробництво прокату на стані слябінг «1150» у 2020 році визначалося виправкою сталі мартенівським цехом. Простої стану за звітний рік склали 20,3% у порівнянні з попереднім періодом.

Таблиця 2.8 – Аналіз виробництва прокату в обтискному цеху ПАТ «Запоріжсталь»

Назва продукції	Од. вим.	2019 рік	2020 рік	Абсолютне відхилення	Темп зростання, %
Прокат по всаду	тис. т	3302,3	3929,9	+627,6	119,0
Гарячий прокат	- -	2908,0	3460,3	+552,3	119,0
Придатний прокат	- -	2907,7	3460,0	+552,3	119,0
Відвантаження товарних слябів	- -	20,0	135,7	+115,7	678,5
Середньодобове	т/доба				

виробництво:		9642,0	11353,0	+1711,0	117,7
– по всаду					
– по придатному	- -	8490,0	9996,0	+1506,0	117,7
Середньогодинне виробництво:					
– по всаду	т/годин	552,1	593,5	+41,4	107,5
– по придатному	- -	486,1	522,5	+36,4	107,5
Простої в номінальний час	%	27,2	20,3	-6,9	–
ППР і резервний час	доба	16,3	19,85	+3,6	–
Капітальний ремонт	- -	6,3	–	-6,3	–

Виробництво гарячого прокату. Аналіз виробництва гарячого прокату на комбінаті ПАТ «Запоріжсталь» представлений в таблиці 2.9.

Таблиця 2.9 – Аналіз виробництва гарячого прокату, тис. т

Назва показника	2019 рік	2020 рік	Темп зростання, %
Гарячий прокат у фізичних тоннах	2816,7	3233,9	114,8
Зокрема:			
– неіржавіючої сталі	2,9	4,0	137,9
– легованої сталі	4,4	5,7	129,5
Відвантаження товарної продукції	1549,9	1792,4	115,6
Відвантаження рулонів ЦХП–1 і заготовки ЦХП–3	1269,8	1433,7	112,9

Аналізуючи дані таблиці 2.9, необхідно відзначити, що в 2020 році показники по гарячому прокату і відвантаженню товарної продукції мали позитивну динаміку. Цех був забезпечений сировиною, матеріалами і замовленнями.

У таблиці 2.10 розглядаються техніко-економічні показники роботи стану по виробництву гарячого прокату на комбінаті ПАТ «Запоріжсталь» за 2019-2020 роки.

Таблиця 2.10 – Основні техніко-економічні показники роботи стану по виробництву гарячого прокату ПАТ «Запоріжсталь»

Назва показника	2019 рік	2020 рік	Темп зростання, %	
Календарні доби	365,0	365,0	—	
Капітальний ремонт, доби	6,56	—	—	
ППР, доби	17,36	21,63	124,6	
Поточні простої, %	21,29	16,09	75,6	
Зокрема:				
– при прокаті неіржавіючого і легованого металу	7,73	8,8	113,8	
– при прокаті вуглецевого металу	21,41	16,18	66,3	
Годинна продуктивність, т/годин	437,2	466,3	106,7	
Зокрема:				
– при прокаті неіржавіючої сталі	89,3	85,7	96,0	
– при прокаті вуглецевої сталі	440,7	471,2	106,9	
– при прокаті легованої сталі	122,9	124,3	101,1	
Добове виробництво, т	8258,0	9391,0	113,7	

Дані таблиці 2.10 показують, що виробництво прокату збільшилося за рахунок збільшення годинної продуктивності стану на 3,2%, це було досягнуто скороченням планових поточних простоїв на 14,5%.

Виробництво холодного прокату. Аналіз виробництва холодного прокату ПАТ «Запоріжсталь» за 2019-2020 рр. представлений у таблиці 2.11.

Таблиця 2.11 – Аналіз виробництва холодного прокату на комбінаті ПАТ «Запоріжсталь», тис. т

Назва показника	2019 рік	2020 рік	Темп зростання, %
Холоднокатаний метал	820,8	987,13	120,3
Зокрема: – неіржавіючий	2,96	2,42	81,8
Гарячекатаний метал	179,38	169,33	94,4
Підкат для відділення жерсті	15,02	18,83	125,4
Заготівка для рулонів з кромкою, обріза	35,0	14,11	40,3
Заготівка для стрічки Зпс	2,26	2,0	88,5
Заготівка для ЦХП-3	2,4	1,16	48,3
Зокрема: – неіржавіючий	0,03	0,11	–
– гарячекатаний вуглецевий	2,33	1,05	–
– холоднокатаний вуглецевий	0,04	–	–
ЦХП-3	0,03	0,07	–
Всього по цеху	1054,86	1192,56	113,0

Аналіз даних таблиці 2.11 показує, що збільшення відвантаження проти попереднього року склало 13,0%. В той же час через відсутність замовлень

цех не виконав план і понизив виробництво в порівнянні з минулим роком по неіржавіючих марках стали і гарячекатаному металу.

Товари широкого споживання. У таблиці 2.12 представлений аналіз виробництва товарів народного споживання ПАТ «Запоріжсталь».

Таблиця 2.12 – Аналіз виробництва товарів широкого споживання

Назва показника	2019 рік	2020 рік	Темп приросту, %
Товарна продукція в оптових цінах, тис. грн.	13355,0	14864,0	+11,3
Зокрема:			
– непродовольчі товари широкого споживання, тис. грн.	12858,0	13417,0	+4,4
– комплектуючі до ТНС, тис. грн.	56,0	337,0	+501,8
– інша продукція	441,0	1110,0	+151,7

Збільшення обсягу виробництва комплектуючих до ТНС, як показують дані таблиці 2.12, відбулося за рахунок зростання попиту на миття меблевими фабриками. Зростання обсягу по іншій продукції відбулося через збільшення замовлень на відвантаження труб діаметром 17 мм для металургійних підприємств.

Окрім товарної продукції цех виготовляв:

- льотові труби для мартенівського і доменного цехів;
- пакувальні замки і бирки для упаковки металопрокату;
- металоконструкції для ремонтних потреб цехів комбінату;

– шайби і шарошки.

Таким чином, можна зробити висновок, що в 2020 році в порівнянні з попереднім комбінатом ПАТ «Запоріжсталь» досягнутий приріст виробництва основних видів продукції: по чавуну – 543,4 тис. т (20,9%), по сталі – 628,3 тис. т (19,1%), по прокату – 509,9 тис. т (18,1%). За обсягом товарній продукції в порівняльних цінах досягнутий приріст у розмірі 4250474 тис. грн. Зростання реалізації продукції склало 4234802 тис. грн. [22].

2.3 Економічна оцінка використання основних виробничих фондів ПАТ «Запоріжсталь»

Забезпеченість підприємства основними фондами у необхідній кількості та асортименті, ступінь їх використання є одним із вирішальних чинників підвищення ефективності виробництва.

Основні виробничі фонди є речовинним змістом технічної бази виробництва, які, як правило, займають основну питому вагу в загальній сумі основного капіталу підприємства. Ступінь використання основних фондів впливає не тільки на обсяг виробництва, але і на рівень продуктивності праці, ефективність виробництва. Від їх кількості, вартості, технічного рівня і ефективності використання багато в чому залежать кінцеві результати діяльності підприємства: випуск продукції, її собівартість, прибуток, рентабельність, стійкість фінансового стану [24].

Аналіз використання основних виробничих фондів зазвичай починають з вивчення їх обсягу, динаміки і структури. У таблиці 2.13 представлено наявність, рух і структура основних засобів ПАТ «Запоріжсталь» за 2019-2020 рр.

Таблиця 2.13 – Наявність, рух і динаміка основних засобів ПАТ «Запоріжсталь» за 2019-2020 рр.

Основні засоби	Наявніс-ть на початок року, тис.грн.	Надход-ження за рік, тис. грн.	Вибутт-я за рік, тис. грн.	Наявніс-ть на кінець року, тис.грн.	Відхилення (+, –)	
					абсолютн-е, тис.грн.	віднош-е, %
1	2	3	4	5	6	7
Виробничі основні засоби						
2019 рік	4862295	246053	52754	5055594	+ 193299	+ 4,0
2020 рік	5055594	114586	147599	5022581	- 33013	- 0,7
зокрема:						
- активна частина	2779095	139673	43910	2874858	+ 95763	+ 3,5
2019 рік	2874858	68752	77879	2865731	- 9127	- 0,3
2020 рік						
- пасивна частина	2083200	106380	8844	2180736	+ 97536	+ 4,7
2019 рік	2180736	45834	69720	2156850	- 23886	- 1,1
2020 рік						
Невиробничі основні засоби						

2019 рік	136235	11055	8596	138694	+ 2459	+ 1,8
2020 рік	138694	692	4201	135185	- 3509	- 2,5
Разом						
2019 рік	4998530	257108	61350	5194288	+ 195758	+ 3,9
2020 рік	5194288	115278	151800	5157766	- 36522	- 0,7

Аналіз даних таблиці 2.13 показав, що за два роки відбулися істотні зміни в динаміці основних фондів ПАТ «Запоріжсталь». Сума їх збільшилася у 2019 році на 195758 тис. грн. (3,9%), у 2020 році – зменшилася на 36522 тис. грн. (0,7%). Динаміка обсягу виробничих основних засобів також має негативну тенденцію: в 2019 році зростання склало 193299 тис. грн. (4,0%), у 2020 році їх сума зменшилася на 33013 тис. грн. (0,7%). Активна частина основних виробничих фондів у 2019 році зросла на 95763 тис. грн. (3,5%), у 2020 році зменшення склало 9127 тис. грн. (0,3%).

В 2020 році було введено основних фондів на стан «1680» – 9598 тис. грн., Будинок громадських організацій – 2158 тис.грн., введено устаткування, що не потребує монтажу, на 5812 тис. грн., охоронно-пожежну сигналізацію – 2994 тис. грн., на установку вдування ПУТ в доменній печі – 2761 тис. грн., установку горілок СНГ-55ВС – 2512 тис. грн., стан «1150» – 1373 тис. грн.

Однак слід зазначити, що в структурі надходжень основних засобів ПАТ «Запоріжсталь» за 2019-2020 рр. відбулися суттєві зміни. У 2020 році порівняно з 2019 роком зменшилася питома вага такої активної частини основних виробничих фондів, як вартість машин та обладнання для реконструкції та модернізації на 47,83% (11,37 – 59,2) (рисунки 2.3, 2.4).

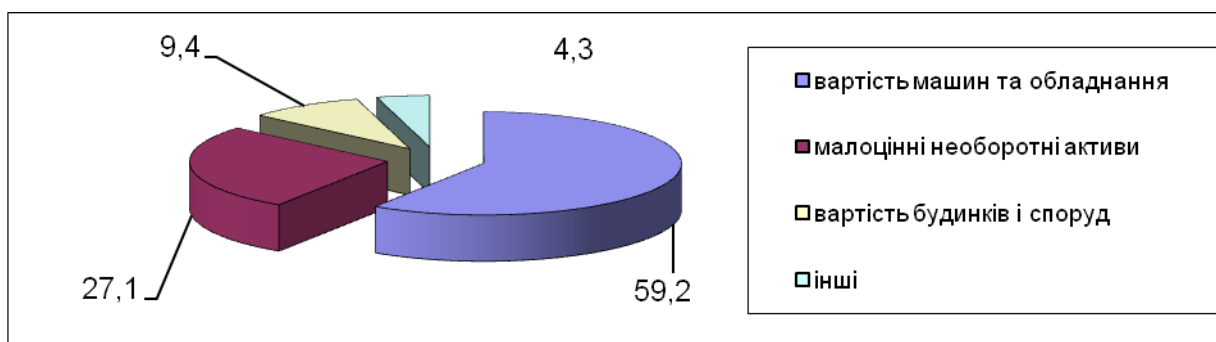

Рисунок 2.3 – Структура надходжень основних засобів

ПАТ «Запоріжсталь» у 2019 році, %

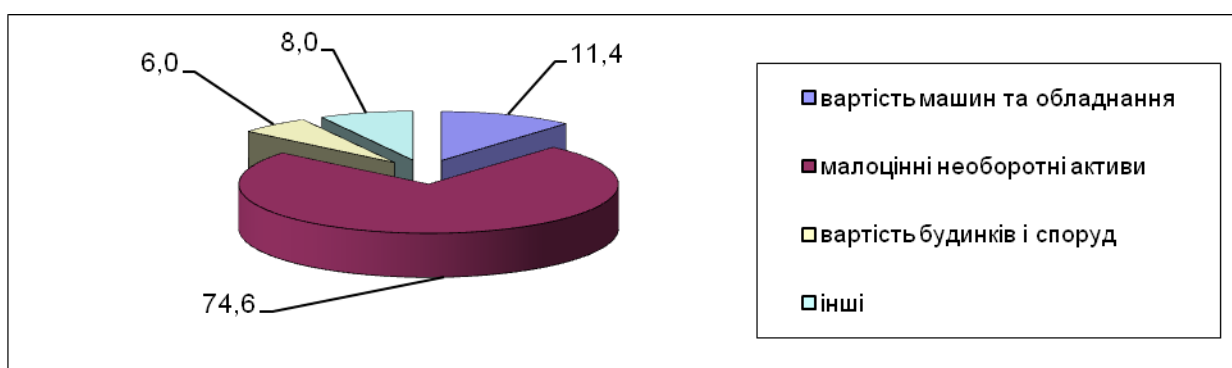

Рисунок 2.4 – Структура надходжень основних засобів

ПАТ «Запоріжсталь» у 2020 році, %

Наступним етапом оцінки використання основних виробничих фондів підприємства є аналіз змін у структурі основних засобів та виявлення тенденцій структурних зрушень [21].

У таблиці 2.14 проаналізовано склад і структуру основних засобів ПАТ «Запоріжсталь» за 2019-2020 рр.

Таблиця 2.14 – Склад і структура основних засобів ПАТ «Запоріжсталь» за 2019-2020 рр.

Основні засоби	На початок року		На кінець року		Зміна (+, –)	
	первісна вартість, тис.грн.	структура, %	первісна вартість, тис.грн.	структура, %	первісної вартості, тис.грн.	структури, %
Виробничі основні засоби	4862295	97,27	5055594	97,33	+ 193299	+ 0,06
2009 рік	5055594	97,33	5022581	97,38	- 33013	+ 0,05
2010 рік						
зокрема:						
- активна частина						
2009 рік	2779095	54,99	2874858	55,35	+ 95763	+ 0,36
2010 рік	2874858	55,35	2865731	55,56	- 9127	+ 0,21
- пасивна частина						
2009 рік	2083200	42,28	2180736	41,98	+ 97536	- 0,3
2010 рік	2180736	41,98	2156850	41,82	- 23886	- 0,16
Невиробничі основні засоби	136235	2,73	138694	2,67	+ 2459	- 0,06
2009 рік	138694	2,67	135185	2,62	- 3509	- 0,05
2010 рік						
Разом						
2009 рік	4998530	100,0	5194288	100,0	+ 195758	-
2010 рік	5194288	100,0	5157766	100,0	- 36522	-

Дані таблиці 2.14 свідчать, що найбільшу частку в структурі основних засобів ПАТ «Запоріжсталь» становлять основні засоби виробничого

призначення, тобто ті, які безпосередньо пов'язані з виробництвом продукції. Їх частка на кінець 2019 року збільшилася на 0,06%, на кінець 2020 року – на 0,05%. Частка активної частини у загальній вартості основних засобів у 2019 році збільшилася на 0,36% і становила 55,35%, у 2020 році зростання склало 0,21%. Перевищення темпів приросту активної частини основних засобів виробничого призначення порівняно з темпами приросту їх пасивної частини (зменшення питомої ваги у 2019 році на 0,3%, у 2020 році на 0,16%) є позитивною тенденцією, що сприяє підвищенню ефективності використання основних засобів підприємства.

Важливе значення при оцінці основних виробничих фондів має аналіз їх руху і технічного стану. Для цього розраховуються коефіцієнти зносу, придатності, оновлення, вибуття і приросту основних фондів.

Коефіцієнт зносу характеризує ступінь зносу та відшкодування наявних витрат на формування основних фондів, визначається як відношення суми зносу основних фондів до первісної вартості основних фондів на початок року [31].

Для основних виробничих фондів ПАТ «Запоріжсталь» за 2019-2020 рр. коефіцієнт зносу дорівнює:

$$K_{\text{зн}}^{2019} = \frac{2683835}{4998530} = 0,537,$$

$$K_{\text{зн}}^{2020} = \frac{2929601}{5194288} = 0,564.$$

Коефіцієнт придатності характеризує можливість подальшого використання, ступінь невідшкодування витрат на формування основних фондів, визначається як відношення залишкової вартості основних фондів до первісної вартості основних фондів на початок року [18].

Коефіцієнт придатності дорівнює:

$$K_{\text{прид}}^{2019} = \frac{2314695}{4998530} = 0,463,$$

$$K_{\text{прид}}^{2020} = \frac{2264687}{5194288} = 0,436.$$

Таким чином, коефіцієнт зносу збільшився у 2020 році на 2,7% (56,4 – 53,7) порівняно з 2019 роком. Зменшення рівня придатності основних засобів ПАТ «Запоріжсталь» свідчить про погіршення їх технічного стану.

Коефіцієнт оновлення ($K_{\text{он}}$), що характеризує частку нових фондів в загальній їх вартості на кінець року, визначається по формулі:

$$K_{\text{он}} = \frac{\Phi_{\text{вв}}}{\Phi_{\text{к.р}}}, \quad (2.1)$$

де $\Phi_{\text{вв}}$ – вартість основних фондів, що поступили, тис. грн.;

$\Phi_{\text{к.р}}$ – вартість основних фондів на кінець року, тис. грн. [36].

Для основних виробничих фондів комбінату за 2019-2020 рр. коефіцієнт оновлення дорівнює:

$$K_{\text{он}}^{2019} = \frac{257108}{5194288} = 0,049,$$

$$K_{\text{он}}^{2020} = \frac{115278}{5157766} = 0,022.$$

Коефіцієнт вибуття ($K_{\text{виб}}$) – це відношення вартості основних виробничих фондів, що вибули, до вартості основних виробничих фондів на початок року:

$$K_{\text{виб}} = \frac{\Phi_{\text{виб}}}{\Phi_{\text{п.р}}}, \quad (2.2)$$

де $\Phi_{\text{виб}}$ – вартість основних виробничих фондів, що вибули, тис. грн.;

$\Phi_{\text{п.р}}$ – вартість основних фондів на початок року, тис. грн. [18].

Коефіцієнт вибуття основних виробничих фондів ПАТ «Запоріжсталь» дорівнює:

$$K_{\text{виб}}^{2019} = \frac{61350}{4998530} = 0,012,$$

$$K_{\text{виб}}^{2020} = \frac{151800}{5194288} = 0,029.$$

Коефіцієнт приросту ($K_{\text{прир}}$) – це відношення суми приросту основних виробничих фондів до вартості основних фондів на кінець року [23]:

$$K_{\text{прир}} = \frac{\Phi_{\text{вв}} - \Phi_{\text{виб}}}{\Phi_{\text{к.р}}} . \quad (2.3)$$

Розрахуємо коефіцієнт приросту основних виробничих фондів ПАТ «Запоріжсталь» за 2019-2020 рр.:

$$K_{\text{прир}}^{2019} = \frac{257108 - 61350}{5194288} = 0,038,$$

$$K_{\text{прир}}^{2020} = \frac{115278 - 151800}{5157766} = -0,007.$$

Порівняння коефіцієнтів оновлення і вибуття основних фондів показує, що коефіцієнт оновлення у 2020 році знизився порівняно з 2019 роком на 2,7% (2,2 – 4,9), у 2020 році вибуття випереджає оновлення основних фондів (2,2% проти 2,9%), отже коефіцієнт приросту основних виробничих фондів у 2020 році має негативне значення (- 0,007).

Для узагальненої характеристики ефективності використання основних виробничих фондів служать показники фондівіддачі, фондоємності, фондоозброєності, рентабельності основних фондів.

Фондовіддача характеризує ефективність використання основних виробничих фондів і визначається:

$$\Phi_{\text{від.}} = \frac{B}{\text{Ср.оз}}, \quad (2.4)$$

де B – обсяг товарної продукції, тис. грн.;

Ср.оз – середньорічна вартість основних виробничих фондів, тисяч гривнів [18].

$$\Phi_{\text{від.2019}} = \frac{8961424}{(4998530 + 5194288) / 2} = 1,76 \text{ грн. / грн.},$$

$$\Phi_{\text{від.2020}} = \frac{13211898}{(5194288 + 5157766) / 2} = 2,55 \text{ грн. / грн.}$$

Бачимо збільшення показника фондівіддачі на 79 коп., що позитивно характеризує ефективність використання основних виробничих фондів.

Фондоємність ($\Phi_{\text{ем}}$) – показує, скільки основних фондів доводиться на 1 грн. товарної продукції [23]:

$$\Phi_{\text{ем}} = \frac{\Phi_{\text{сер.річ.}}}{B} = \frac{1}{\Phi_{\text{від}}}. \quad (2.5)$$

Фондоємність основних виробничих фондів комбінату в 2019-2020 рр. дорівнює:

$$\Phi_{\text{ем}}^{2019} = \frac{1}{1,76} = 0,57 \frac{\text{грн.}}{\text{грн.}}$$

$$\Phi_{\text{ем}}^{2020} = \frac{1}{2,55} = 0,39 \frac{\text{грн.}}{\text{грн.}}$$

Фондоозбросеність визначається за формулою [29]:

$$\Phi_{\text{оз}} = \text{Ср.оз} / \text{Ч}_{\text{сер.обл.}}, \quad (2.6)$$

де $\text{Ч}_{\text{сер.обл.}}$ – середньооблікова чисельність працівників, чол.

$$\Phi_{\text{оз}}^{2019} = 5096409 / 20713 = 246,1 \text{ тис.грн./чол.}$$

$$\Phi_{\text{оз}}^{2020} = 5176027 / 19981 = 259,1 \text{ тис.грн./чол.}$$

Рентабельність основних фондів характеризує, яка частка прибутку підприємства припадає на 1 грн. середньорічної вартості основних фондів, і визначається за формулою [18]:

$$\Phi_{\text{р}} = \text{ВП} / \text{Ср.оз}, \quad (2.7)$$

де ВП – валовий прибуток підприємства, тис. грн.

$$\Phi_{\text{р}}^{2019} = (456997 / 5096409) \cdot 100\% = 9,0\%,$$

$$\Phi_{\text{р}}^{2020} = (1006758 / 5176027) \cdot 100\% = 19,5\%.$$

Аналіз показників використання основних виробничих фондів ПАТ «Запоріжсталь» за 2019-2020 рр. представлений в таблиці 2.15.

Таблиця 2.15 – Аналіз показників використання ОВФ ПАТ «Запоріжсталь»

Назва показника	2019 рік	2020 рік	Відхилення	
			абсолютне	відносне
Обсяг товарної продукції, тис. грн.	8961424	13211898	+ 4250474	+ 47,4
Середньорічна вартість основних фондів, тис. грн.	5096409	5176027	+ 79618	+ 1,6
Фондовіддача, грн./грн.	1,76	2,55	+ 0,79	+ 44,9
Фондоємність, грн./грн.	0,57	0,39	- 0,18	- 31,5
Фондоозброєність, тис.грн./чол.	246,1	259,1	+ 13,0	+ 5,3
Рентабельність основних фондів, %	9,0	19,5	+ 10,5	-

Дані таблиці 2.15 показують, що в 2020 році порівняно з попереднім, показник фондовіддачі збільшився на 79 коп. (44,9%), а показник фондоємності зменшився на 18 коп. (31,5%). Зростання показника фондоозброєності склало 5,3%, рентабельність основних фондів ПАТ «Запоріжсталь» має позитивну динаміку (підвищення на 10,5%).

Таким чином, можна зробити висновок, що в 2020 році на комбінаті ПАТ «Запоріжсталь» вибуття основних фондів випереджає оновлення, коефіцієнт приросту основних виробничих фондів у звітному році має негативне значення. Збільшення показників фондовіддачі та відповідно зменшення фондоємності свідчить про поліпшення ефективності використання основних виробничих фондів комбінату.

2.4 Аналіз забезпеченості та ефективності використання персоналу підприємства та оплати праці

Достатня забезпеченість підприємства потрібними трудовими ресурсами, їх раціональне використання, підвищення продуктивності праці грають велику роль у підвищенні обсягу виробництва та його ефективності. Основними завданнями аналізу чисельності персоналу є:

- вивчення і оцінка забезпеченості підприємства працівниками в цілому і по його структурних підрозділах;
- визначення і вивчення показників плинності кадрів;
- виявлення резервів трудових ресурсів і ефективного їх використання.

Злагоджена і стабільна робота комбінату «Запоріжсталь», а також всіх його виробничих підрозділів у вирішальному ступені залежить від кваліфікованого підбору кадрів і організації праці.

Забезпеченість підприємства трудовими ресурсами визначається порівнянням фактичної кількості працівників по категоріях і професіях з плановою потребою [24].

У таблиці 2.16 дана оцінка забезпеченості ПАТ «Запоріжсталь» трудовими ресурсами за 2019-2020 рр.

Таблиця 2.16 – Оцінка забезпеченості ПАТ «Запоріжсталь» трудовими ресурсами

Назва показника	2019 рік	2020 рік	Відхилення	
			абсолютне	відносне
Середньооблікова чисельність працівників, всього, чол.:	20713	19981	- 732	- 3,53
в т.ч.:				
– промислово-виробничий персонал	18288	17639	- 649	- 3,55
з нього:				
робітників	15331	14790	- 541	- 3,52
керівників	1503	1445	- 58	- 3,85
фахівців	1324	1278	- 46	- 3,47
службовців	130	126	- 4	- 3,08
– непромисловий персонал	2425	2342	- 83	- 3,42

Дані таблиці 2.16 показують, що середньооблікова чисельність штатних працівників за 2020 р. скоротилась на 732 особи (3,5%) відносно минулого року, в тому числі промислово-виробничого персоналу – на 649 осіб (3,55%). Середньооблікова чисельність штатних працівників непромислового персоналу зменшилась на 83 особи (3,42%). Зменшення середньооблікової чисельності штатних працівників у підрозділах комбінату відбулося за рахунок плинності кадрів та обмеження прийому робітників на комбінат.

Значної зміни в структурі промислово-виробничого персоналу в 2020 році порівняно з попереднім не відбулося.

У даний час персонал, його кількісні й якісні показники не є незмінними величинами. Постійно відбувається рух персоналу, пов'язаний з набором і

вибуттям працівників, а також з переміщенням усередині підприємства. Плинність кадрів спричиняє значні витрати. Висока плинність кадрів знижує ефективність витрат на навчання працівників. Тому, що в результаті звільнення співробітників ефект від навчання виникає або поза підприємством, яке вклало в навчання гроші, або взагалі не виникає, якщо звільнення пов'язане зі зміною професії [21].

Показники руху кадрів на комбінаті за 2019-2020 рр. показаний у таблиці 2.17.

Таблиця 2.17 – Показники руху кадрів на ПАТ «Запоріжсталь»

Назва показника	2019 рік	2020 рік	Відхилення	
			абсолютне	відносне
1	2	3	4	5
1. Середньооблікова чисельність працівників, чол.	20713	19981	- 732	- 3,5
2. Прийнято на роботу нових працівників протягом року	1487	1442	- 45	- 3,0
3. Вибуло працівників	2219	2135	- 84	- 3,8
у т.ч. з причин:				
а) призов до армії, вибуття на навчання, вихід на пенсію та з інших причин, передбачених законом	1699	1631	- 68	- 4,0
б) з власного бажання	478	469	- 9	- 1,9
в) звільнення за порушення трудової дисципліни	42	35	- 7	- 16,7
4. Коефіцієнт обороту:				

- по прийому, %	7,1	7,2	+ 0,1	-
- по звільненню, %	10,7	10,6	- 0,1	-
5. Коефіцієнт плинності кадрів, %	2,5	2,6	+ 0,1	-

Аналіз даних таблиці 2.17 показує, що на комбінат було прийнято на роботу нових працівників у 2019 році 1487 осіб, у 2020 році – 1442 осіб. Всього по комбінату звільнено у 2019 році 2219 осіб, у 2020 році – 2135 осіб.

Для характеристики руху робочої сили на ПАТ «Запоріжсталь» розраховуємо такі показники, як коефіцієнт обороту по прийому, коефіцієнт обороту по звільненню і коефіцієнт плинності кадрів.

Коефіцієнт обороту по прийому кадрів ($K_{\text{пр}}$) – визначається відношенням прийнятого на роботу персоналу до його середньооблікової чисельності:

$$K_{\text{пр}} = \frac{\text{Ч}_{\text{пр}}}{\text{Ч}_{\text{серед.обл}}}, \quad (2.8)$$

де $\text{Ч}_{\text{пр}}$ – чисельність прийнятого персоналу, осіб;

$\text{Ч}_{\text{серед.обл}}$ – середньооблікова чисельність персоналу, осіб [18].

Розрахуємо коефіцієнт обороту по прийому всього персоналу комбінату за 2019-2020 рр.:

$$K_{\text{пр}}^{2019} = \frac{1487}{20713} = 0,071,$$

$$K_{\text{пр}}^{2020} = \frac{1442}{19981} = 0,072.$$

Коефіцієнт обороту по звільненню ($K_{\text{зв}}$) – визначається відношенням працівників, що звільнилися, до середньооблікової чисельності персоналу:

$$K_{зв} = \frac{Ч_{виб}}{Ч_{серед.обл}}, \quad (2.9)$$

де $Ч_{виб}$ – чисельність тих, що звільнилися, чол. [21].

Розрахуємо коефіцієнт обороту по звільненню всього персоналу комбінату за 2019-2020 рр.:

$$K_{зв}^{2019} = \frac{2219}{20713} = 0,107,$$

$$K_{зв}^{2020} = \frac{2135}{19981} = 0,106.$$

Коефіцієнт плинності кадрів ($K_{пл}$) – визначається відношенням тих, хто звільнилися за власним бажанням і за порушення трудової дисципліни до середньооблікової чисельності:

$$K_{пл} = \frac{Ч_{зв}}{Ч_{серед.обл}}, \quad (2.10)$$

де $Ч_{зв}$ – чисельність тих, хто звільнилися за власним бажанням і за порушення трудової дисципліни [10].

Розрахуємо коефіцієнт плинності персоналу комбінату за 2019-2020 рр.:

$$K_{пл}^{2019} = \frac{520}{20713} = 0,025,$$

$$K_{пл}^{2020} = \frac{504}{19981} = 0,026.$$

Коефіцієнт обороту по прийому персоналу ПАТ «Запоріжсталь» у 2020 році порівняно з 2019 роком збільшився на 0,1%. Коефіцієнт по звільненню

знизився на 0,1%. Коефіцієнт плинності кадрів склав 2,6% у 2020 році, що на 0,1% вище рівня 2019 року.

Таким чином, показники руху робочої сили ПАТ „Запоріжсталь” у 2020 році поліпшили свої значення. Однак, підприємству треба звернути увагу на розробку заходів, спрямованих на закріплення робочих кадрів, найефективніше використання наявної робочої сили.

Проте щойно розглянуті показники використання трудового потенціалу не дають вичерпної характеристики його використання і їх не можна вважати факторами, котрі безпосередньо впливають на обсяг випуску продукції. Обсяг випуску залежить не тільки від чисельності працівників, а й від кількості затраченої на виробництво праці, тобто від величини робочого часу. Робочий час – загальна міра кількості праці. Поліпшення використання робочого часу це один з основних чинників зростання продуктивності праці. Загальна тривалість робочого часу визначається, з одного боку – рівнем розвитку виробництва, з іншого – фізичними і психологічними здібностями людини, оскільки робочий час – загальна міра кількості праці, тобто час, протягом якого робочий зайнятий суспільно-корисною працею [19].

У таблиці 2.18 представлений аналіз використання робочого часу працівників ПАТ «Запоріжсталь».

Таблиця 2.18 – Аналіз використання робочого часу працівників ПАТ «Запоріжсталь»

Назва показника	Од. вим.	2019 рік		2020 рік		Абсолютне відхилення	
		всього працівників	на одного працівника	всього працівників	на одного працівника	всього працівників	на одного працівника
1	2	3	4	5	6	7	8
Середньооблікова чисельність працівників	осіб	20713	–	19981	–	-732	–
Кількість відпрацьованих чол.-дн.	осіб-дн.	3911898,0	204,0	4003010,0	206,8	+91112,0	+2,8
Кількість невиходів на роботу	осіб-дн	931862,0	48,6	890559,0	46,0	-41303,0	-2,6
В т.ч.:							
– щорічні відпустки		622189,0	32,5	627674,0	32,4	+5485	-0,1
– інші невиходи поважної причини		308932,0	16,1	262165,0	13,6	-46767	-2,5
– прогули	- -	741,0	-	720,0	-	-21,0	-
Кількість	осіб	2156048	112,4	2190055	113,2	+34007,	+0,8

вихідних	дн	,0		,0		0	
Всього явок і невиходів	осіб дн	6999808 ,0	365,0	7083624 ,0	365,0	+83816, 0	-

Аналізуючи дані таблиці 2.18, необхідно відзначити, що загальна кількість невиходів на роботу в 2020 році всього по комбінату зменшилася на 41303,0 чол.-дн., на одного працівника зменшилася на 2,6 особо.-дн.

Зниження кількості невиходів на роботу відбулося за рахунок:

- зниження невиходів з дозволу адміністрації, в результаті зменшення додаткових вихідних днів і відпусток за ініціативою адміністрації;
- зниження невиходів по хворобі, у зв'язку з проведенням профілактичних щеплень проти грипу працівникам комбінату.

Але збільшилися невиходи (по щорічних відпустках) за рахунок зростання кількості відпусток, що надаються, по навчанню. Це обумовлено включенням невиходів працівників, направлених з відривом від виробництва в інститути і на факультети підвищення кваліфікації, в учбові комбінати, на курси й інші навчальні заклади для підвищення кваліфікації або придбання нової професії, а також збільшенням кількості тих, хто навчається. Цілоденних простоїв в аналізованих періодах на комбінаті не було.

Наступним етапом аналізу ефективності використання персоналу підприємства є аналіз продуктивності праці.

Продуктивність відображає взаємозв'язок між кількістю і якістю виготовленої продукції, і ресурсами, витраченими на це виробництво. Продуктивність можна розглядати як загальний показник, що характеризує використання ресурсів при виробництві продукції. Продуктивність праці відображає ступінь ефективності процесу праці. Вона вимірюється кількістю

продукції, виготовленої за одиницю часу з розрахунку на одного працівника. При розрахунку продуктивності праці кількість продукції оцінюється або в натуральному, або у вартісному виразі [18].

У таблиці 2.19 представлена оцінка продуктивності праці одного працівника промислово-виробничого персоналу на комбінаті ПАТ «Запоріжсталь» у вартісному виразі.

Таблиця 2.19 – Аналіз продуктивності праці одного працівника промислово-виробничого персоналу ПАТ «Запоріжсталь»

Назва показника	2019 рік	2020 рік	Відхилення	
			абсолютне	відносне
1. Обсяг товарної продукції, тис. грн.	8961424	13211898	+ 4250474	+ 47,4
2. Середньооблікова чисельність промислово-виробничого персоналу, чол.	18288	17639	- 649	- 3,5
3. Середньорічний виробіток на одного працівника промислово-виробничого персоналу, тис. грн./чол.	490,02	749,02	+ 259,0	+ 52,8

Як свідчать дані таблиці 2.19, продуктивність праці одного працівника промислово-виробничого персоналу у 2020 році проти минулого зросла на 52,8% (259,0 тис. грн./чол.).

Однак при аналізі ефективного використання трудових ресурсів необхідно зробити аналіз безпосередньо продуктивності праці робітників підприємства, тому що саме ця категорія працюючих виробляє продукцію.

Дані для розрахунку продуктивності праці робітників ПАТ «Запоріжсталь» представлені в таблиці 2.20.

Таблиця 2.20 – Дані для розрахунку продуктивності праці робітників ПАТ «Запоріжсталь»

Назва показника	2019 рік	2020 рік	Абсолютне відхилення
1. Обсяг товарної продукції, тис. грн.	8961424	13211898	+ 4250474
2. Середньооблікова чисельність робітників (Ч), чел.	15331	14790	- 541
3. Відпрацьовано днів одним робітником за рік (Д)	204	207	+ 3
4. Середня тривалість робочого дня (Т), годин	7,57	7,63	+ 0,06
5. Загальна кількість відпрацьованого часу:			
5.1. Всіма робітниками за рік, чел.-годин (п.2·п.3·п.4)	23675356	23359473	- 315883
5.2. Одним робітником за рік, чел.-годин (п.3·п.4)	1544,28	1579,41	+ 35,13
6. Середньорічна продуктивність праці одного робітника (ППр), тис.грн./чол. (п.1/п.2)	584,53	893,29	+ 308,76
7. Середньоденна продуктивність праці одного робітника (ППд), тис.грн./чол. (п.1/п.2/п.3)	2,865	4,315	+ 1,45
8. Середньогодинна продуктивність праці одного робітника (ППг), тис.грн./чол. (п.1/п.5.1)	0,379	0,566	+ 0,187

Модель аналізу середньорічної продуктивності праці робітника може мати вигляд:

$$\text{ППр} = \text{Д} \cdot \text{Т} \cdot \text{П} , \quad (2.11)$$

де Д – число робочих днів у році, день;

Т – середня тривалість робочого дня, година;

П – середньогодинна фактична продуктивність праці робітника, грн./година [18].

Виконаємо аналіз впливу факторів на середньорічну продуктивність праці одного робітника за формулою (2.11) методом скорочених ланцюгових підстановок:

$$\Delta \text{ППр}^{\text{Д}} = (207 - 204) \cdot 7,57 \cdot 0,379 = 8,61 \text{ тис. грн.}$$

Збільшення у 2020 році числа робочих днів, відпрацьованих одним робітником за рік, призвело до зростання середньорічної продуктивності праці одного робітника на 8,61 тис. грн.

$$\Delta \text{ППр}^{\text{Т}} = 207 \cdot (7,63 - 7,57) \cdot 0,379 = 4,71 \text{ тис. грн.}$$

Зростання у 2020 році середньої тривалості робочого дня на 0,06 години викликав зростання середньорічної продуктивності праці одного робітника на 4,71 тис. грн.

$$\Delta \text{ППр}^{\text{П}} = 207 \cdot 7,63 \cdot (0,566 - 0,379) = 295,44 \text{ тис. грн.}$$

Збільшення у 2020 році середньогодинної продуктивності праці одного робітника на 0,187 тис. грн. викликало зростання середньорічної продуктивності праці одного робітника на 295,44 тис. грн.

Балансова перевірка:

$$\Delta \text{ППр} = 893,29 - 584,53 = 8,61 + 4,71 + 295,44 = 308,76 \text{ тис. грн.}$$

Таким чином, усі розглянуті фактори позитивно вплинули на середньорічну продуктивність праці одного робітника ПАТ «Запоріжсталь» у 2020 році.

Наступним етапом аналізу господарської діяльності підприємства є аналіз використання коштів на оплату праці.

Важливою умовою високопродуктивного використання робочої сили на підприємстві є особиста матеріальна зацікавленість. Практика показує, що на підприємствах з високим рівнем оплати праці вища продуктивність праці, ефективніше використовуються трудові ресурси, висока питома вага кваліфікованих кадрів, ефективніша організація праці, а також висока прибутковість виробничої діяльності.

Аналіз використання коштів на оплату праці має велике значення. В процесі проведеного аналізу слід здійснювати систематичний контроль за використанням фонду оплати праці, виявляти можливості економії ресурсів за рахунок зростання продуктивності праці, зниження трудомісткості продукції [24].

Аналіз середньомісячної заробітної плати одного працівника ПАТ «Запоріжсталь» за 2019-2020 рр. представлений в таблиці 2.21.

Таблиця 2.21 – Аналіз середньомісячної заробітної плати одного працівника ПАТ «Запоріжсталь»

Назва показника	2019 рік	2020 рік	Відхилення	
			абсолютн е	відносне
Фонд оплати праці, тис.грн.	910420,8	1051258,7	+ 140837,9	+ 15,5
Середньооблікова чисельність працівників, чол.	20713	19981	- 732	- 3,5
Середньомісячна заробітна плата одного працівника, грн.	3662,84	4384,41	+ 721,57	+ 19,7

Аналіз даних таблиці 2.21 показує, що фонд оплати праці працівників ПАТ «Запоріжсталь» за 2019 рік складає 910420,8 тис. грн., за 2020 рік – 1051258,7 тис. грн. Фонд оплати праці штатних працівників у 2020 р. збільшився порівняно з попереднім роком на 15,5%, в тому числі за рахунок зростання середньомісячної заробітної плати на 19,7% та зменшення чисельності працівників на 3,5%.

Збільшення середньомісячної заробітної плати без урахування інших заохочувальних та компенсаційних виплат обумовлено:

- зростанням індексу інфляції, прийнятого для розрахунку рівня заробітної плати на 10,86%;
- введенням з 01.01.2020 р. (10,0%) і з 01.07.2020 р. (26,7%) нових тарифних ставок, доплат та надбавок, що зумовило зростання середньомісячної заробітної плати за рік на 5,4%;

- зростанням обсягів виробництва товарної продукції (без урахування впливу цін) у 2020 році в порівнянні з попереднім на 3,5%.

2.5 Аналіз собівартості продукції, прибутку і рентабельності ПАТ «Запоріжсталь»

Важливим етапом аналізу господарської діяльності підприємства є аналіз витрат на виробництво та собівартості продукції. Виробництво та реалізація продукції потребують трудових, матеріальних і грошових витрат.

Собівартість продукції (робіт, послуг) – це грошовий вираз суми витрат, необхідних на її виробництво і збут, тобто вартість спожитих в процесі виробництва предметів праці, перенесена вартість знарядь праці, витрати на оплату живої праці, витрати по реалізації продукції й ін.

План по собівартості продукції розробляється на основі прогресивних норм використання сировини, палива, матеріалів, заробітної плати і т.д. В цілях аналізу виробничої діяльності і розробки раціональної і ефективної концепції розвитку підприємства в процесі виготовлення продукції обчислюється також її фактична собівартість.

Для планування і обліку, а також для поліпшення структури собівартості продукції всі витрати на її виробництво і реалізацію групуються за економічними елементами і калькуляційними статтями витрат.

Елементи витрат – це однорідні за своїм економічним змістом витрати. Аналіз витрат за економічними елементами уможливорює вивчення їхнього складу, питомої ваги кожного елемента, частку живої і уречевленої праці в загальних витратах на виробництво [40].

Аналіз витрат за економічними елементами ПАТ «Запоріжсталь» представлений в таблиці 2.22.

Дані таблиці 2.22 свідчать, що матеріаломісткість продукції ПАТ «Запоріжсталь» у 2020 році є дуже високою (83,3%). Порівняно з 2019 р. питома вага знизилася: витрат на оплату праці на 1,4%, відрахувань на соціальні заходи на 0,6%, амортизації на 1,0%, інших витрат на 1,7%.

Важливим етапом аналізу собівартості продукції є аналіз витрат на виробництво одиниці продукції.

Таблиця 2.22 – Аналіз витрат за економічними елементами ПАТ «Запоріжсталь»

Елементи витрат	2019 рік		2020 рік		Відхилення в структурі витрат, %
	тис. грн.	%	тис. грн.	%	
Матеріальні витрати	7456359	78,6	11253859	83,3	+ 4,7
Витрати на оплату праці	708365	7,5	829209	6,1	- 1,4
Відрахування на соціальні заходи	271142	2,9	316322	2,3	- 0,6
Амортизація	300992	3,2	296613	2,2	- 1,0
Інші витрати	744534	7,8	811660	6,1	- 1,7
Усього	9481392	100,0	13507663	100,0	-

Використання цього показника зумовлене: по-перше, тим, що він усуває неоднакові підходи до старої та нової продукції й уможливорює встановлення єдиного завдання для зниження собівартості, яке охоплює як порівнянню, так і непорівнянню продукцію; по-друге, він забезпечує зв'язок собівартості з

плановим прибутком, утворюючи з ним органічну єдність; по-третє, він дає змогу простежити динаміку зниження собівартості за кілька років.

Витрати на одну гривню продукції визначаються як відношення планових чи фактичних витрат на виготовлення продукції до її вартості в оптових цінах підприємства [19].

Аналіз витрат на 1 грн. реалізованої продукції ПАТ «Запоріжсталь» за 2019-2020 рр. представлений в таблиці 2.23. Наведені в таблиці 2.23 дані показують, що собівартість реалізованої продукції в 2020 р. порівняно з 2019 р. зросла на 3685041 тис. грн. (43,3%). Витрати на 1 грн. реалізованої продукції знизилися на 2 коп. (0,92 – 0,94) або на 2,1%. Темпи зростання обсягу реалізації продукції випереджають темпи зростання собівартості реалізованої продукції (47,2% проти 43,3%). Це свідчить про позитивну тенденцію в діяльності ПАТ «Запоріжсталь».

Таблиця 2.23 – Аналіз витрат на 1 грн. реалізованої продукції ПАТ «Запоріжсталь»

Назва показника	2019 рік	2020 рік	Відхилення	
			абсолютне	відносне
1. Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції, тис. грн.	8963109	13197911	+ 4234802	+ 47,2
2. Собівартість реалізованої продукції, тис. грн.	8506112	12191153	+ 3685041	+ 43,3
3. Витрати на 1 грн. реалізованої продукції, грн./грн.	0,94	0,92	- 0,02	- 2,1

Збільшення собівартості продукції підприємства в 2020 році пов'язано з ростом цін на всі види сировини, окрім феромаганцю, а саме: ціна на

залізорудний концентрат збільшилась в середньому на 48,1%; на аглоруду – на 15,35%; на кокс – на 33,81%; на металобрухт – на 40,79%.

З метою підвищення надійності забезпечення підприємства сировинними матеріалами і зменшення витрат на виробництво отримав розвиток процес придбання ПАТ "Запоріжсталь" підприємств-постачальників сировинних ресурсів, а для підвищення стійкості та надійності ринку збуту – придбання підприємств, що відносяться до наступних стадій реалізації продукції. Підтвердженням обраної стратегії стало придбання пакету акцій ТОВ "Гірничодобувна компанія "Мінерал", основним видом діяльності якого є добуток, переробка та реалізація вогнетривкої сировини, а також пакету акцій ВАТ "Часівоярський вогнетривкий комбінат"; збільшення пакетів акцій Товариства в ПАТ "Запорожжкокс" – основному постачальнику коксу; в ПАТ "Запорізький залізорудний комбінат" – основному постачальнику залізної руди, в ПАТ "Луганський трубний завод" [41].

Кінцевим позитивним результатом господарської діяльності підприємства є прибуток. Прибуток – це грошовий дохід, утворений у результаті виробничо-господарської діяльності. Прибуток, як категорія ринкових відносин, виконує наступні функції:

- характеризує економічний ефект, одержаний в результаті діяльності підприємства;
- є основним елементом фінансових ресурсів підприємства;
- є джерелом формування бюджетів різних рівнів.

Відповідно до П(С) БУ 3 «Звіт про фінансові результати», прибуток характеризується як сума, на яку доходи перевищують пов'язані з ними витрати [4]. Вона, на відміну від собівартості, більш повно відображає всі сторони виробничо-господарської діяльності підприємства. Якщо собівартість продукції виражає тільки витрати на виробництво і реалізацію

продукції, то прибуток є найбільш узагальнюючим показником, оскільки виконання плану по прибутку ґрунтується на виконанні плану за обсягом реалізації продукції, на забезпеченні зниження собівартості і підвищення якості продукції. У показнику прибутку знаходить віддзеркалення кількісна і якісна сторони виробничої діяльності підприємства, оскільки основну частину прибутку підприємство одержує від реалізації продукції [15].

Динаміку прибутку (збитку) діяльності комбінату «Запоріжсталь» за 2019-2020 рр. представлено в таблиці 2.24.

Таблиця 2.24 – Звіт про прибутки та збитки ПАТ «Запоріжсталь»

Назва показника	2019 рік	2020 рік	Відхилення	
			абсолютн е	відносне
1	2	3	4	5
1. Виручка від реалізації продукції, тис. грн.	9755637	14368243	+ 4612606	+ 47,3
2. Чистий дохід від реалізації продукції, тис. грн.	8963109	13197911	+ 4234802	+ 47,2
3. Собівартість реалізованої продукції, тис. грн.	8506112	12191153	+ 3685041	+ 43,3
4. Валовий прибуток від основної діяльності, тис. грн.	456997	1006758	+ 549761	+ 120,2
5. Чистий прибуток (збиток), тис. грн.	(290520)	241166	-	-

Як показують дані таблиці 2.24, валовий прибуток у 2020 році склав 1006758 тис. грн, що на 549761 тис. грн. більше аналогічного показника минулого року. В інші операційні доходи включені: виручка від продажу валюти в сумі 7883010 тис. грн.; доходи від операційних курсових різниць 220423 тис. грн.; дохід від реалізації виробничих запасів 172490 тис. грн.; доходи від оприбуткування запасів 118211 тис. грн.; дохід від продажу скорочених викидів вуглецевих одиниць 31271 тис. грн.; штрафи, пені отримані в сумі 298 тис. грн.; прибуток від погашення векселів у сумі 249 тис. грн.; доходи об'єктів соціальної сфери в сумі 22609 тис. грн.; списання кредиторської заборгованості в сумі 289 тис. грн.; відшкодування раніше списаних активів в сумі 108 тис. грн.; доходи від орендних операцій в сумі 4756 тис. грн.; оприбуткування надлишку ТМЦ на суму 4727 тис. грн.; вартість безоплатно отриманих ТМЦ – 727 тис. грн.; дохід комбінату з матеріалів – 2524 тис. грн.; відсотки за користування грошовими коштами – 33020 тис. грн.; дохід від передачі майна до статутного фонду підприємства – 746 тис. грн.

В інші операційні витрати включені: собівартість реалізованої іноземної валюти в сумі 7895684 тис. грн.; збитки від операційної курсової різниці в сумі 195397 тис. грн.; вартість реалізованих виробничих запасів у сумі 89815 тис. грн.; витрати, спрямовані на соціальне заохочення, утримання об'єктів соціальної сфери в сумі 123335 тис. грн.; витрати, понесені у зв'язку з продажем скорочених викидів вуглецевих одиниць, в сумі 1933 тис. грн.; штрафи, пені сплачені в сумі 4247 тис. грн.; нестачі та витрати від псування цінностей в сумі 263 тис. грн.; витрати від орендних операцій в сумі 5126 тис. грн.; збитки від знецінювання запасів – 5004 тис. грн.; витрати від нарахування резерву сумнівних боргів – 4597 тис. грн.; витрати від передачі майна до статутного фонду підприємства – 746 тис. грн.; списання безнадійної заборгованості та ПДВ на звичайну ціну продукції – 313 тис. грн. Чистий прибуток ПАТ «Запоріжсталь» у 2020 році склав 241 166 тис. грн.

Показники рентабельності є відносними характеристиками фінансових результатів і ефективності діяльності підприємства. Вони характеризують відносну прибутковість підприємства, вимірювану у відсотках до витрат коштів чи капіталу з різних позицій. Аналіз рентабельності підприємства дозволяє визначити ефективність вкладення коштів у підприємство і раціональність їх використання.

Аналіз рентабельності підприємства здійснюється шляхом розрахунку таких основних показників:

1. Рентабельність активів визначається як відношення прибутку до середньорічної вартості усіх активів, тобто показує скільки прибутку припадає на 1 грн. активів, характеризує ефективність управління підприємством. Розраховується за формулою:

$$P_{ак.} = \frac{ЧП}{Ас.р.} \cdot 100\%, \quad (2.12)$$

де ЧП – чистий прибуток (Ф № 2 ряд. 220);

Ас.р. – середньорічна вартість усіх активів (Ф № 1 (ряд. 280 гр.3 + ряд. 280 гр.4) / 2) [22].

$$P_{ак.2020} = \frac{241166}{(9570671 + 10417425) / 2} \cdot 100\% = 2,41\%.$$

2. Рентабельність власного капіталу показує величину одержаного прибутку в розрахунку на одну гривню капіталу власників. Розраховується за формулою:

$$P_{вл.к.} = \frac{ЧП}{ВКс.р.} \cdot 100\%, \quad (2.13)$$

де ЧП – чистий прибуток (Ф № 2 ряд. 220);

ВКс.р. – середньорічна вартість власного капіталу (Ф № 1 (ряд. 380 гр.3 + ряд. 380 гр.4) /2) [10].

$$P_{вл.к.2020} = \frac{241166}{(5868395 + 6102711) / 2} \cdot 100\% = 4,03\%.$$

3. Рентабельність продажу характеризує розмір прибутку, що надходить на підприємство з кожної гривні від продажу продукції (робіт, послуг). Розраховується за формулою:

$$P_{пр.} = \frac{Пв}{В} \cdot 100\%, \quad (2.14)$$

де Пв – валовий прибуток (Ф № 2 ряд. 050);

В – чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (Ф № 2 ряд. 035) [21].

$$P_{пр.2019} = \frac{456997}{8963109} \cdot 100\% = 5,09\%,$$

$$P_{пр.2020} = \frac{1006758}{13197911} \cdot 100\% = 7,63\%.$$

4. Рентабельність продукції (робіт, послуг) обчислюється як відношення прибутку від продажу та собівартості продукції (робіт, послуг), показує, скільки прибутку отримало підприємство в розрахунку на одну гривню понесених витрат. Визначається за формулою:

$$P_{прод.} = \frac{Пв}{С} \cdot 100\%, \quad (2.15)$$

де Пв – валовий прибуток (Ф № 2 ряд. 050);

С – собівартість реалізованої продукції (Ф № 2 ряд. 040) [18].

$$P_{\text{прод.2019}} = \frac{456997}{8506112} \cdot 100\% = 5,37\%,$$

$$P_{\text{прод.2020}} = \frac{1006758}{12191153} \cdot 100\% = 8,26\%.$$

5. Рентабельність виробничих фондів визначається як відношення валового прибутку до суми середньорічної вартості основних фондів і середньорічних залишків матеріальних оборотних коштів. Розраховується за формулою:

$$P_{\text{в.ф.}} = \frac{\text{ВП}}{\text{Фс.р} + \text{ЗМОКс.р}} \cdot 100\%, \quad (2.16)$$

де ВП – валовий прибуток (Ф № 2 ряд. 050);

Фс.р – середньорічна вартість основних фондів (Ф № 1 (ряд. 030 гр.3 + ряд. 030 гр.4)/2).

ЗМОКс.р – середньорічні залишки матеріальних оборотних коштів (Ф № 1 ([ряд. 100 + 120 + 130] гр.3 + [ряд. 100 + 120 + 130] гр.4)/2) [22, с. 338].

$$P_{\text{в.ф.2019}} = \frac{456997}{2289690,5 + 702633} \cdot 100\% = 15,27\%,$$

$$P_{\text{в.ф.2020}} = \frac{1006758}{2157436 + 781522,5} \cdot 100\% = 34,25\%.$$

Розраховані дані зведемо до таблиці 2.25. З наведених даних таблиці 2.25 слід відмітити, що в 2020 році спостерігається поліпшення всіх основних показників рентабельності, що свідчить про підвищення ефективності діяльності ПАТ «Запоріжсталь» і викликано, в основному, збільшенням фінансових результатів підприємства.

Таблиця 2.25 – Аналіз показників рентабельності ПАТ «Запоріжсталь»

Назва показника	2019 рік	2020 рік	Зміна (+/-)
1. Рентабельність продажу, %	5,09	7,63	+ 2,54
2. Рентабельність продукції (робіт, послуг), %	5,37	8,26	+ 2,89
3. Рентабельність виробничих фондів, %	15,27	34,25	+ 18,98

Аналіз основних економічних показників діяльності ПАТ «Запоріжсталь» за 2019-2020 рр. представлений у таблиці 2.26.

Таблиця 2.26 – Аналіз економічних показників діяльності ПАТ «Запоріжсталь»

Назва показника	2019 рік	2020 рік	Відхилення	
			абсолютне	відносне
1	2	3	4	5
Обсяг товарної продукції, тис. грн.	8961424	13211898	+ 4250474	+ 47,4
Чистий дохід від реалізації продукції, тис. грн.	8963109	13197911	+ 4234802	+ 47,2
Собівартість реалізованої продукції, тис. грн.	8506112	12191153	+ 3685041	+ 43,3
Витрати на 1 грн. реалізованої продукції, грн./грн.	0,94	0,92	- 0,02	- 2,1

Валовий прибуток від основної діяльності, тис. грн.	456997	1006758	+ 549761	+ 120,2
Чистий прибуток (збиток), тис. грн.	(290520)	241166	-	-
Середньорічна вартість основних фондів, тис. грн.	5096409	5176027	+ 79618	+ 1,6
Фондовіддача, грн./грн.	1,76	2,55	+ 0,79	+ 44,9
Фондоємність, грн./грн.	0,57	0,39	- 0,18	- 31,5

Продовження таблиці 2.26

1	2	3	4	5
Середньооблікова чисельність працівників, всього, чол.:	20713	19981	- 732	- 3,53
в т.ч.:				
– промислово-виробничий персонал	18288	17639	- 649	- 3,55
Середньорічний виробіток на одного працівника промислово-виробничого персоналу, тис. грн./чол.	490,02	749,02	+ 259,0	+ 52,8
Середньомісячна заробітна плата одного працівника комбінату, грн.	3662,84	4384,41	+ 721,57	+ 19,7
Рентабельність продукції (робіт, послуг), %	5,37	8,26	+ 2,89	-

Як показують дані таблиці 2.26, основні економічні показники діяльності ПАТ «Запоріжсталь» у 2020 році порівняно з 2019 роком мають позитивну динаміку. Обсяг товарної продукції збільшився на 4250474 тис. грн. (47,4%), собівартість реалізованої продукції зросла на 3685041 тис. грн. (43,3%). Витрати на 1 грн. реалізованої продукції знизилися на 2 коп. (2,1%). Чистий прибуток ПАТ «Запоріжсталь» у 2020 році склав 241166 тис. грн.

Однак, є істотні проблеми, які негативно впливали на діяльність ПАТ «Запоріжсталь» у 2020 році, це: наслідки фінансово-економічної кризи; обмеження вільної торгівлі (антидемпінгові мита в країнах Аргентини, США, Венесуели, Перу, Мексиці, Канаді, ввізне мито на прокат в Туреччині); перебої з постачанням сировини; підвищення цін на сировинні та паливно-енергетичні ресурси; нестача власних обігових коштів; несвоєчасне відшкодування експортерам Державною податковою адміністрацією з бюджету податку на додану вартість; необхідність заміни застарілого та морально зношеного устаткування; відсутність підтримки промислової галузі урядом, що має середній вплив на діяльність ПАТ «Запоріжсталь» [41].

3 РОЗРОБКА ЗАХОДІВ ПОЛІПШЕННЯ ЕКОНОМІЧНИХ ПОКАЗНИКІВ ДІЯЛЬНОСТІ ПАТ «ЗАПОРІЖСТАЛЬ»

3.1 Економічне обґрунтування заходів щодо зниження собівартості продукції

Узагальнюючим показником ефективності споживаних ресурсів промислового підприємства може служити показник витрат на одиницю реалізованої продукції, який характеризує рівень поточних витрат на виробництво і збут продукції (рівень собівартості продукції).

Науково-технічний і економічний розвиток підприємства, потужність і якість його виробничого потенціалу, і міжнародний імідж визначаються конкурентоспроможністю вироблюваної продукції. При визначенні рівня конкурентоспроможності продукції вирішальне значення набуває співвідношення між категоріями «вартість» (матеріалізований в товарі суспільний продукт) і «корисність» (споживча вартість в суспільному масштабі).

Поліпшення якості засобів і предметів праці грає важливу роль в інтенсифікації виробництва. Зростання продуктивності, надійності і довговічності виробів при нарощуванні обсягів їх випуску без збільшення витрат на матеріальні і трудові ресурси на рівень підвищує конкурентне положення підприємства.

Можливості зниження собівартості продукції можна визначити за двома напрямками – джерелами і чинниками [37].

Під джерелами маються на увазі витрати, за рахунок яких знижується собівартість продукції. До них відносяться витрати живої і матеріалізованої праці, адміністративно-управлінські витрати.

Під чинниками маються на увазі заходи, що викликають зміну собівартості продукції. Всі чинники зазвичай підрозділяються на народногосподарські, міжгалузеві і внутрішньовиробничі. Народногосподарські чинники – це зміна цін на матеріали, конструкції, тарифів на електроенергію, тарифних ставок. Міжгалузеві чинники передбачають поліпшення матеріально-технічного постачання, підвищення рівня концентрації виробництва і укрупнення підприємств, спеціалізацію, вдосконалення структури управління, розвиток кооперації. Внутрішньовиробничі чинники передбачають впровадження укрупнених збірних конструкцій і деталей, економію матеріальних ресурсів, збільшення коефіцієнта використання машин, механізмів, устаткування і ін.

Чинники – це дії, що надають можливість управляти собівартістю. Для управління собівартістю продукції найбільш важливим є угруповання чинників на внутрішньовиробничі (внутрішні) і позавиробничі (зовнішні). Внутрішньовиробничі чинники – це чинники, залежні від діяльності підприємства: технічні, організаційні, структурні (зміна структури і обсягу виробництва).

Позавиробничі (зовнішні) чинники – це чинники, зміна яких не залежить від діяльності підприємства: встановлені норми амортизаційних відрахувань, зміна цін на здобуття від постачальників сировини і матеріалів, зміна тарифної системи і встановленого мінімального розміру заробітної плати, зміна податкових ставок і нормативів відрахувань до бюджету і позабюджетні фонди.

Організаційні чинники включають: поглиблення спеціалізації виробництва, поліпшення організації виробництва і праці, управління і обслуговування виробництва, матеріально-технічного забезпечення і т. д.

Класифікація джерел і чинників зниження собівартості продукції представлена в таблиці 3.1.

Вирішальною умовою зниження собівартості є безперервний технічний прогрес. Впровадження нової техніки, комплексна механізація і автоматизація виробничих процесів, вдосконалення технології, впровадження прогресивних видів матеріалів дозволяють значно знизити собівартість продукції [37].

Таблиця 3.1 – Джерела і чинники зниження собівартості продукції

Джерела	Чинники
Зниження витрат на оплату праці	Використання працезбережених технологій, поліпшення організації виробництва
Зниження матеріаломісткості продукції	Раціональне і економне використання матеріальних ресурсів, використання ресурсозберігаючих технологій
Зниження витрат на управління і обслуговування виробництва	Зміна обсягу і структури продукції

Одним з основних резервів зниження собівартості продукції є розширення спеціалізації і кооперації. На спеціалізованих підприємствах з масово-потоким виробництвом собівартість продукції значно нижча, ніж на підприємствах, що виробляють ту ж продукцію в невеликих кількостях. Розвиток спеціалізації вимагає встановлення і раціональніших кооперованих зв'язків між підприємствами.

Зниження собівартості продукції забезпечується, перш за все, за рахунок підвищення продуктивності праці. Із зростанням продуктивності праці скорочуються витрати праці з розрахунку на одиницю продукції, а, отже, зменшується питома вага заробітної плати в структурі собівартості.

Із зростанням обсягу продукції, що випускається, прибуток підприємства збільшується не лише за рахунок зниження собівартості, але і унаслідок збільшення кількості продукції, що випускається. Таким чином, чим більше обсяг виробництва продукції, тим за інших рівних умов більше сума отриманого підприємством прибутку [37].

Таким чином, основними напрямками зниження собівартості продукції є: підвищення продуктивності праці, зниження витрат сировини, матеріалів, палива і електроенергії на одиницю продукції, скорочення адміністративно-управлінських і інших витрат на обслуговування виробництва і управління.

Згрупуємо шляхи зниження собівартості продукції відповідно до наступних чинників:

- а) підвищення технічного рівня виробництва. Це впровадження нової, прогресивної технології, механізація і автоматизація виробничих процесів; поліпшення використання і вживання нового вигляду сировини і матеріалів; зміна конструкції і технічних характеристик виробів; інші чинники, що підвищують технічний рівень виробництва;
- б) вдосконалення організації виробництва і праці. Зниження собівартості може статися в результаті зміни в організації виробництва, формах і методах праці при розвитку спеціалізації виробництва; вдосконалення управління виробництвом і скорочення витрат на нього; поліпшення використання основних фондів; поліпшення матеріально-технічного постачання; скорочення транспортних витрат; інших чинників, що підвищують рівень організації виробництва;
- в) зміна обсягу і структури продукції, які можуть привести до відносного зменшення умовно-постійних витрат (окрім амортизації), відносного зменшення амортизаційних відрахувань, зміни номенклатури і асортименту продукції, підвищення її якості. Умовно-постійні витрати не залежать безпосередньо від кількості продукції, що випускається. Із збільшенням

обсягу виробництва їх кількість на одиницю продукції зменшується, що призводить до зниження її собівартості;

г) поліпшення використання матеріальних ресурсів (зміна складу і якості сировини);

д) галузеві та інші чинники.

Основними напрямками зниження собівартості продукції в дипломній роботі є ліквідація непродуктивних витрат і невиправданої перевитрати за калькуляційними статтями, економне використання матеріальних ресурсів і впровадження прогресивних організаційно-технічних заходів щодо підвищення ефективності виробництва [37].

На підставі проведеного аналізу виробничо-господарської діяльності ПАТ «Запоріжсталь» запропоновано такі заходи, що забезпечать зниження собівартості продукції та сприятимуть підвищенню ефективності господарювання підприємства:

Зниження собівартості продукції за рахунок вдосконалення технології виплавки і розливання сталі. В результаті впровадження розробленої технології виплавки і розливання низьколегованих марок сталі сифоновим способом понижені брак 1 переділу, підвищена (головна) обріз, знижені витрати кюмпельних прокладок, підвищений вихід годного металу, забезпечена технологічна можливість прямої транзитної прокатки вказаного сортаменту.

За базу порівняння в розрахунку прийнятий період січень – грудень 2021 року.

Розрахунок виконаний на період січень – грудень прогнозного року.

Прогнозні дані, що використовуються для проведення розрахунку економічної ефективності по даному заходу, представлені в таблиці 3.2.

Таблиця 3.2 – Вихідні дані для розрахунку заходів щодо зниження собівартості продукції за рахунок вдосконалення технології виплавки і розливання сталі

Назва показника	2021 рік (до впровадження)	Прогнозний рік (після впровадження)
1	2	3
Виробництво сталі, т	3909400	3954700
у т.ч. розлито сифонним способом		
09Г2	50600	58419
08ГЮТ	1800	1871
65Г	5300	10453

Брак на 1-му переділі		
всього: т	14408	9892
%	0,33	0,22
у т.ч. 09Г2, т	1379	161
%	4,23	0,28
08ГЮТ, т	289	9
%	11,91	0,48
65Г, т	289	11
%	2,41	0,11

Ціна, грн./т		
Лом купувальний	7181,2	7181,2
Сталь (у злитках):		
09Г2	13565,9	13565,9
08ГЮТ	12539,7	12539,7
65Г	12715,3	12715,3
Сифонний припас	4501,7	4501,7
Кюмпельні прокладки	17047,2	17047,2
Пробовідбірники, грн./шт.	66,4	66,4
Витрати, кг/т		
Підвищено обріз	12,6	2,89
Кюмпельні прокладки	5,21	0,67
Сифонний припас	-	5,88
Доля заходу (%):		
- брак 1 переділу	-	30,0
- підвищена (головна) обріз	-	30,0
- витрати кюмпельних прокладок	-	20,0
- інші організаційно-технічні заходи	-	20,0

Розрахунок економії витрат на виробництво за рахунок вдосконалення технології виплавки і розливання низьколегованих марок сталі сифонним способом:

1) Економія від зниження браку першого переділу:

09Г2:

$$\frac{(0,28 - 4,23) \times 58419 \times 13565,9 \times 0,3}{100,0} = -9391,2 \text{ тис. грн.}$$

08ГЮТ:

$$\frac{(0,48 - 11,91) \times 1871 \times (12539,7 - 7181,2) \times 0,3}{100,0} = -343,8 \text{ тис. грн.}$$

65Г:

$$\frac{(0,11 - 2,41) \times 10453 \times (12715,3 - 7181,2) \times 0,3}{100,0} = -399,2 \text{ тис. грн.}$$

Оскільки знижується брак на першому переділі, відповідно зменшується кількість власного лому, який надалі використовується в мартенівському виробництві, тому необхідно компенсувати брак металобрухту, купуючи його зі сторони, що у свою чергу, знижує економічну ефективність. Проте даний захід дозволяє значно збільшити вихід годного металу, а це позитивно впливає на якість виробленої продукції, підвищення її конкурентоспроможності на ринку.

2) Економія від зниження підвищеної (головної) обрізі:

$$\frac{(2,89 - 12,6) \times 72010 \times 0,3}{1000} = -209,8 \text{ тис. грн.}$$

3) Економія від зниження витрат кюмпельних прокладок:

$$\frac{(0,67 - 5,21) \times 72010 \times 17047,2 \times 0,2}{1000} = -1114,6 \text{ тис. грн.}$$

4) Додаткові витрати на:

а) сифонний припас:

$$\frac{5,88 \times 72010 \times 4501,7}{1000} = 1906,1 \text{ тис. грн.}$$

б) пробовідбірники:

$$1500 \times 6,64 = 99,6 \text{ тис. грн.}$$

5) Сумарна економія складе:

$$E = - 9391,2 - 343,8 - 399,2 - 1114,6 - 209,8 + 1906,1 + \\ + 99,6 = - 9452,9 \text{ тис. грн.}$$

У таблиці 3.3 представлені дані про зниження браку і збільшення годного по марках низьколегованих сталей.

Таблиця 3.3 – Показники браку і збільшення годного по марках сталі за прогнозний рік.

Назва марки стали	Зниження браку, %	Додаткова годна сталь, т/рік	Додатковий годний прокат, т/рік
09Г2	– 3,95	2307,0	1590,0
08ГЮТ	– 11,43	213,9	147,0
65Г	– 2,3	240,4	165,6
РАЗОМ	-	2761,3	1902,6

Розрахунок додаткової годної сталі (у злитках):

- 09Г2:

$$(0,28 - 4,23) \times 58419 = 2307 \text{ т/рік;}$$

- 08ГЮТ:

$$(0,48 - 11,91) \times 1871 = 213,9 \text{ т/рік;}$$

- 65Г:

$$(0,11 - 2,41) \times 10453 = 240,4 \text{ т/рік.}$$

За допомогою крізного коефіцієнта (1,4513) переведемо злитки в холоднокатаний конструкційний листовий прокат:

- 09Г2:

$$2307 / 1,4513 = 1590 \text{ т/рік;}$$

- 08ГСЮТ:

$$213,9 / 1,4513 = 147 \text{ т/рік;}$$

- 65Г:

$$240,4 / 1,4513 = 165,6 \text{ т/рік.}$$

Всього в прогностному році буде вироблено:

$$58419 + 1871 + 10453 = 70743 \text{ т низьколегованого металу.}$$

На рисунку 3.1 представлена динаміка додаткового випуску продукції по марках сталі у прогностному році.

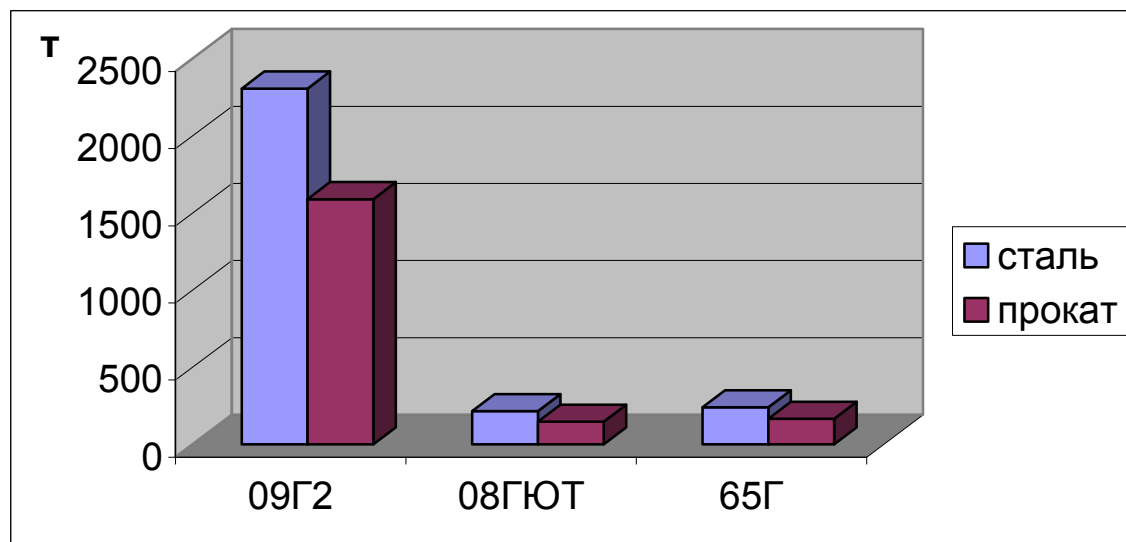

Рисунок 3.1 – Динаміка додаткового випуску продукції по марках сталі у прогностному році

Розрахуємо зниження собівартості 1 т низьколегованої сталі за рахунок умовно-постійних витрат.

Умовно-постійні витрати по мартенівських печах 2021 році склали 470 грн./т.

Зниження собівартості 1 т сталі за рахунок умовно-постійних витрат:

$$2761,3 \text{ т} \times 470 \text{ грн./т} = 1297,8 \text{ тис. грн.}$$

$$1297,8 \text{ тис. грн.} / 70743 \text{ т} = 18,34 \text{ грн./т}$$

Таким чином, в результаті впровадження даного заходу зниження собівартості 1 т сталі за рахунок умовно-постійних витрат складає 18,34 грн./т. Але дане зниження досить низьке для комбінату, оскільки обсяг вироблюваних мартенівським цехом низьколегованих сталей всього 70743 т/рік. Це можна пояснити тим, що в даний час завод відійшов від принципу “виробництво заради виробництва”. В сучасних умовах комбінат ПАТ «Запоріжсталь» ставить перед собою завдання – підвищення якості своєї продукції, підвищення конкурентоспроможності на міжнародному ринку. Якість даного сортаменту низьколегованих сталей залишає бажати кращого. Ці сталі зараз виробляються лише для внутрішнього вжитку (наприклад, автомобілебудування). А оскільки подібні галузі в нашій країні знаходяться в кризі, то сталі даного сортаменту виробляються в мінімальному обсязі.

2. Зниження собівартості продукції за рахунок застосування подвійної заливки чавуну.

Впровадження запропонованого способу виплавки сталі в мартенівських печах із застосуванням подвійної заливки чавуну, в умовах незабезпеченості цеху металобрухтом в необхідній кількості, дозволить забезпечити виконання заданих обсягів виробництва, понизити витрати металошихти, феромарганцю, умовного палива і заправних матеріалів.

За базу порівняння в розрахунку прийнятий період – 2011 рік.
Розрахунок здійснено на прогнозний період.

Вихідні дані для розрахунку економічної ефективності від впровадження даного заходу представлені в таблиці 3.4.

Розрахунок економії від розробленого способу виплавки сталі в мартенівських печах із застосуванням подвійної заливки чавуну:

1) Економія від зниження витрат металобрухту:

$$\frac{(430,22 - 441,36) \times 3334709 \times 6213,2 \times 0,4}{1000} = -92324,8 \text{ тис. грн.}$$

Таблиця 3.4 – Вихідні дані для розрахунку заходів щодо зниження собівартості продукції за рахунок застосування подвійної заливки чавуну

Назва показника	2021 рік (до впровадження)	Прогнозний рік (після впровадження)
Виробництво сталі, т		
- всього	3909400	3954700
- в т.ч. по мартенівських печах	3314600	3334709
Витрати матеріалів по мартенівських печах, кг/т		
- чавун	694,59	697,37
- металобрухт	441,36	430,22
- феромарганець	5,89	5,05
- умовне паливо	107,3	100,51
- магнезитовий порошок	17,96	17,31

Ціна, грн./т		
- чавун	10852,4	10852,4
- лом	6213,2	6213,2
- феромарганець	56419,1	56419,1
- умовне паливо	3080,9	3080,9
- магнезитовий порошок	8201,3	8201,3
Доля впливу даного заходу, %		
- чавун і лом	-	40,0
- феромарганець	-	20,0
- умовне паливо	-	20,0
- магнезитовий порошок	-	20,0

2) Економія від зниження витрат феромарганцю:

$$\frac{(5,05 - 5,89) \times 3334709 \times 56419,1 \times 0,2}{1000} = -3225,8 \text{ тис. грн.}$$

3) Економія від зниження витрат умовного палива:

$$\frac{(100,51 - 107,3) \times 3334709 \times 3080,9 \times 0,2}{1000} = -1395,2 \text{ тис. грн.}$$

4) Економія від зниження витрат магнезитового порошку:

$$\frac{(17,31 - 17,96) \times 3334709 \times 8201,3 \times 0,2}{1000} = -3555,4 \text{ тис. грн.}$$

5) Додаткові витрати на збільшення витрат чавуну:

$$\frac{(697,37 - 694,59) \times 333470 \times 10852,4 \times 0,4}{1000} = +40242,8 \text{ тис. грн.}$$

6) Сумарна економія:

$$- 92324,8 - 3225,8 - 1395,2 - 3555,4 + 40242,8 = - 60258,4 \text{ тис. грн.}$$

Впровадження розробленого способу виплавки сталі в мартенівських печах із застосуванням подвійної заливки чавуну, в умовах незабезпеченості цеху металобрухтом в необхідній кількості, дозволить забезпечити виконання заданих обсягів виробництва, понизити витрати металошихти (– 61373,0 тис. грн.), а також таких дорогих матеріалів як феромарганцю (– 3225,8 тис. грн.), умовного палива (– 1395,2 тис. грн.) і заправних матеріалів (– 4670,0 тис. грн.).

Розрахунок зниження собівартості сталі за двома запропонованими заходами.

В результаті впровадження даних заходів щодо вдосконалення виплавки сталі і заливки чавуну в мартенівському цеху отримано зниження собівартості сталі.

Економічна оцінка заходів щодо економії матеріальних витрат приведена в таблиці 3.5.

Зниження собівартості 1 т сталі складе:

$$- 61373,0 \text{ тис. грн.} / 3954,7 \text{ тис. т} = - 15,52 \text{ грн./т}$$

За допомогою крізного коефіцієнта (1,4513) «переведемо» злитки сталі в холоднокатаний конструкційний листовий прокат:

$$- 15,52 / 1,4513 = - 13,55 \text{ грн./т}$$

Таблиця 3.5 – Економічна оцінка заходів щодо економії матеріальних витрат

Назва матеріалу	Величина економії (перевитрат), тис.грн.
Залізорудна частина:	
- додатковий чавун	+ 40242,8
- економія лому	– 92324,8

- економія феромарганцю	– 3225,8
Умовне паливо:	
- привезений природний газ	– 1395,2
Додаткові матеріали:	
- магнезитовий порошок	– 3555,4
- кюмпельні прокладки	– 1114,4
Разом по металошихті	– 61373,0

Таким чином, завдяки запропонованим заходам собівартість 1 тони прокату знизиться на 13,55 грн.

На весь обсяг випущеного прокату отримаємо зниження собівартості в розмірі:

$$3954,7 \text{ тис. т} \times 13,55 \text{ грн.} = 53586,2 \text{ тис. грн.}$$

Визначимо прибуток, який отримає ПАТ «Запоріжсталь» завдяки запропонованим заходам (таблиця 3.6).

Середня собівартість 1 т прокату після впровадження:

$$11000 \text{ грн.} - 13,33 \text{ грн.} = 10986,45 \text{ грн.}$$

Прибуток:

- до впровадження:

$$11909 \text{ грн.} - 11000 \text{ грн.} = 909 \text{ грн.}$$

- після впровадження:

$$11909 \text{ грн.} - 10986,45 \text{ грн.} = 922,55 \text{ грн.}$$

Таблиця 3.6 – Економічна оцінка впливу запропонованих заходів на рентабельність 1 т прокату

Назва показника	До впровадження	Після впровадження	Абсолютне відхилення
Собівартість 1 т прокату, грн.	11000	10986,45	– 13,55
Ціна 1 т прокату, грн.	11909	11909	-
Прибуток на 1 т прокату, грн.	909	922,55	+ 13,55
Рентабельність продукції, %	8,3	8,5	+ 0,2

Звідси витікає, що дані заходи дозволять збільшити прибуток, що отримується від реалізації продукції:

- 1 т холоднокатаного конструкційного листового прокату на:

$$922,55 \text{ грн.} - 909 \text{ грн.} = 13,55 \text{ грн.}$$

- всього обсягу на:

$$3954,7 \text{ тис. т} \times 13,55 \text{ грн.} = 53586,2 \text{ тис. грн.}$$

Рентабельність продукції склала:

- до впровадження:

$$(909 \text{ грн.} / 11000 \text{ грн.}) \times 100\% = 8,3\%;$$

- після впровадження:

$$(922,55 \text{ грн.} / 10986,45 \text{ грн.}) \times 100\% = 8,5\%.$$

Таким чином, спостерігаємо також зростання рентабельності продукції на 0,2%.

Знайдемо додаткову величину валового прибутку.

У 2012 (прогнозованому) році обсяг виробництва прокату складе:

$$58419 + 1871 + 10453 = 70743 \text{ тон сталі}$$

або

$$70743 \text{ т} / 1,4513 = 48744,5 \text{ тон конструкційного прокату.}$$

Додатковий валовий прибуток складе:

$$13,55 \times 48744,5 \text{ т} = 660,5 \text{ тис. грн.}$$

Так, унаслідок впровадження в мартенівське виробництво двох запропонованих заходів спостерігається значна економія матеріальних ресурсів. Собівартість 1 тони холоднокатаного конструкційного листового прокату знизиться на 13 грн. 55 коп. Окрім цього, на випуску 70743 тон низьколегованої сталі комбінат отримає додатковий валовий прибуток у розмірі 660,5 тис. грн.

Запропоновані заходи щодо зниження собівартості продукції можна віднести до внутрішніх резервів, оскільки вони направлені на поліпшення використання засобів виробництва. Заходи є перспективними і розраховані на тривалий період часу, пов'язані з незначними капіталовкладеннями (модернізація процесу виробництва). Дані заходи можна охарактеризувати як постійний резерв, адже вони сприяють підвищенню якості продукції, зниженню її собівартості, підвищенню ефективності виробництва.

Для підрахунку величини резервів в аналізі виробничо-господарської діяльності користуються різними методами. В даному випадку були використані методи техніко-економічного аналізу. Використання цих методів дозволило знайти і попередити зайві витрати шляхом удосконалення конструкції, технології виробництва, використання дешевших сировини і матеріалів і тим самим знайти можливість зниження собівартості виробленої продукції і зростання прибутку ПАТ „Запоріжсталь”.

3.2 Розрахунок показників економічної ефективності модернізації виробництва

За недостатнього розвитку металургійного комплексу країни для підвищення ефективності процесу відтворення основних фондів багато важить модернізація діючого виробничого устаткування, котра означає його вдосконалення з метою запобігання техніко-економічному старінню та підвищення техніко-експлуатаційних параметрів до рівня сучасних вимог.

За порівняно невеликих витрат і за відносно короткий період модернізація може забезпечити оновлення устаткування на новому технічному рівні, зростання продуктивності праці, нарощування виробничих потужностей, збільшення випуску продукції, економію інвестиційних ресурсів. Досвід багатьох підприємств України показує, що проведення комплексної модернізації багатьох видів виробничого устаткування збільшує його продуктивність на 30-50%, а зв'язані з цим витрати не перевищують половини вартості нових технічних конструкцій аналогічного призначення.

В дипломній роботі проведено економічне обґрунтування проекту з модернізації аглодоменного виробництва, включно з установкою нових агломераційних машин і будівництвом установки вдмухування пиловугільного пального в доменні печі. В результаті реалізації проекту модернізації аглодоменного виробництва буде збільшено виробництво агломерату і чавуну, а також досягнута значна економія паливно-енергетичних ресурсів.

Аглодоменний цех ПАТ «Запоріжсталь» є одним з основних цехів комбінату. Реконструкція аглодоменного виробництва ВАТ «Запоріжсталь» дозволить збільшити виробництво агломерату і передільного чавуну, що в перспективі дозволить збільшити виплавку мартенівської сталі та випуск готових металовиробів.

Модернізація аглодоменного виробництва дозволить:

- збільшити виробництво агломерату на 158 тис.тон/рік;
- знизити витрати енергоносіїв (електроенергії, природного газу, твердого палива в шихту – коксу металургійного і коксового дріб'язку);
- поліпшити якість агломерату за змістом дрібниці 0-5мм (зниження на 4,2%);
- одержати агломерат рівного гранулометричного складу, який на 85% складатиметься з міцної та добре відновлюваної фракції 8-35 мм;
- поліпшити умови праці;
- забезпечити залишкову концентрацію газів, що викидаються в навколишнє середовище до 50 мг/м^3 , що дозволить знизити викиди пилу в порівнянні з існуючим положенням на 240 тон за рік; сірчистого ангідриду на 206 тон за рік.

Основні матеріальні витрати агломераційного і доменного виробництв до та після модернізації показані в таблицях 3.7, 3.8.

Проект модернізації аглодоменного виробництва ПАТ «Запоріжсталь» реалізується з метою збільшення виробництва агломерату і виплавки чавуну, а також з метою економії паливно-енергетичних і сировинних ресурсів. Використання в доменному цеху агломерату поліпшеної якості дозволить збільшити виплавку чавуну на 27,0 тис.тон/рік, знизити витрати сирого вапняку на 20,6 тис.тон/рік і металургійного коксу на 25 тис.тон/рік.

Таблиця 3.7 – Основні матеріальні витрати агломераційного цеху

Назва показника	Одиниця виміру	До проекту	Після проекту
Витратні матеріали:			
Концентрат	кг / т агломерату	680	630
Залізна руда	кг / т агломерату	205	192
Колошниковий пил	кг / т агломерату	20	22
Коксовий дріб'язок	кг / т агломерату	30	23,7
Штиб вугільний	кг / т агломерату	23	30,5
Вапняк	кг / т агломерату	173	159
Окалина	кг / т агломерату	12	7
Відсів агломерату	кг / т агломерату	27	13,5
Електроенергія	кВт-год / т агломерату	0,029	0,0224
Природний газ	тис. м ³ / т агломерату	0,0048	0,0074

Таблиця 3.8 – Основні матеріальні витрати доменного цеху

Назва показника	Одиниця виміру	До проекту	Після проекту
1	2	3	4
Витратні матеріали:			
Агломерат	кг / т чавуну	1556,0	1275,0
Залізна руда	кг / т чавуну	55,0	25,0
Окатиші	кг / т чавуну	193,0	456,0
Вапняк	кг / т чавуну	38,0	83,0
Кокс із вологою, скиповий, т	кг / т чавуну	525,0	409,0

Природний газ	тис. м ³ / т чавуну	0,095	-
Пиловугільне пальне (ПВП)	кг / т чавуну	-	150

Скорочення викидів парникових газів, в результаті реалізації проекту, будуть досягнуті в агломераційному і доменному цехах ПАТ «Запоріжсталь» за рахунок зменшення витрат паливно-енергетичних ресурсів і вуглецевих матеріалів, тобто за рахунок попередження викидів парникових газів від спалювання палива і від окислення вуглецю у вуглецевих матеріалах.

Скорочення споживання електроенергії в агломераційному цеху ПАТ «Запоріжсталь» дозволить зменшити поставки електроенергії із енергетичної системи України, тобто призведе до скорочення витрат паливно-енергетичних ресурсів на вироблення електроенергії і відповідно до скорочення викидів парникових газів на енергетичних підприємствах України.

Сумарні скорочення викидів парникових газів в результаті реалізації проекту модернізації аглодоменного виробництва ПАТ «Запоріжсталь» складатимуть 400 000 т CO₂ / рік.

Проект модернізації аглодоменного виробництва ПАТ «Запоріжсталь» є додатковим до базового сценарію у виді наявності технологічних і ринкових бар'єрів, що виникають при реалізації даного проекту.

Нове обладнання вимагає адаптації під виробничу структуру підприємства – збільшення продуктивності аглодоменного виробництва, закладене в проекті, виявиться доцільним тільки в тому випадку, якщо сталеплавильний цех комбінату зможе переробляти більшу кількість чавуну.

Не досягнення проектних параметрів аглодоменного виробництва після модернізації (наприклад, використання пиловугільного палива не

забезпечить економію коксу і природного газу при виплавці чавуну в заявленому обсязі), істотно знизить рентабельність проекту.

Ефективність реалізації проекту знаходиться в прямій залежності від зовнішніх ринкових умов.

Визначимо ефективність інвестиційного проекту з модернізації аглодоменного виробництва, а саме установки нової агломашини з площею спікання 75 м^2 , натомість існують з площею спікання $62,5 \text{ м}^2$ з відсівом агломерату на віброгрохотах. Дана реконструкція передбачає заміну фізично і морально застарілого устаткування технологічного комплексу і впровадження сучасних технологій отримання залізорудного агломерату.

Загальна вартість реалізації проекту складе 113,7 млн.грн.

У зв'язку з відсутністю у комбіната достатніх коштів, фінансування робіт здійснюватиметься за рахунок залучення інвесторів.

У проекті фінансування проводиться наступним чином:

- 30% за рахунок власних коштів підприємства (33,7 млн.грн.);
- 70% за рахунок банківської позики (80 млн.грн.).

ПАТ «Запоріжсталь» бере кредит терміном на 3,5 роки. Його сума розподіляється рівномірно. Кредит був виданий банком 23.07.2020 р., останній термін сплати кредиту і відсотків по ньому 23.01.2024 р. Відсоток за кредит прийнятий у розмірі 18% річних.

1 розрахунковий період 23.07.2020 – 23.07.2021 р.

2 розрахунковий період 23.07.2021 – 23.07.2022 р.

3 розрахунковий період 23.07.2012 – 23.07.2023 р.

4 розрахунковий період 23.07.2013 – 23.01.2024 р.

У першому розрахунковому періоді підприємство поверне банку = $14,4$ (відсотки) + 20 (частина кредиту) = $34,4$ млн. грн.

У другому розрахунковому періоді підприємство поверне банку = 10,8 (відсотки) + 20 (частина кредиту) = 30,8 млн. грн.

У третьому розрахунковому періоді підприємство поверне банку = 7,2 (відсотки) + 20 (частина кредиту) = 27,2 млн. грн.

У четвертому розрахунковому періоді підприємство поверне банку = 1,8 (відсотки) + 20 (частина кредиту) = 21,8 млн. грн.

Освоєння інвестицій відбувається на протязі 5 років.

Оцінимо наскільки прийнятний даний проект для підприємства. Для цього необхідно оцінити ефективність інвестицій за допомогою основних показників економічної ефективності інвестиційної діяльності, а саме:

1) Чистий приведений дохід (ЧПД) є найважливішим критерієм, за яким оцінюють доцільність інвестування в даний проект, та відображає абсолютну величину економічного ефекту від реалізації інвестицій. Розраховується за формулою:

$$\text{ЧПД} = \sum \text{ДГП} - I, \quad (3.1)$$

де $\sum \text{ДГП}$ – сума дисконтованих грошових потоків;

I – сума інвестиційних коштів за проектом, що реалізується [39].

Економічна сутність показника ЧПД, полягає в тому, що він дає відповідь на питання: яка кількість засобів знадобилася б інвестору сьогодні як рівноцінна заміна самому інвестуванню? Якщо ЧПВ позитивна, то інвестицію варто почати, тому що це рівнозначно одержанню позитивного поточного грошового потоку, рівного величині ЧПД. Якщо цей показник негативний, то інвестування рівнозначне поточній виплаті у величині ЧПВ і від нього варто

відмовитися. Іншими словами, позитивна величина ЧПВ говорить про збільшення можливостей споживання інвестора в майбутньому за умови реалізації інвестицій. Негативна величина ЧПВ веде до скорочення подібних можливостей.

2) Індекс доходності (ІД) характеризує співвідношення дисконтованих грошових потоків (ГП) та інвестиційних коштів (І):

$$ІД = \sum ДГП / І. \quad (3.2)$$

Індекс прибутковості тісно зв'язаний з показником чистої поточної вартості. Розходження полягає в тому, що перший є відносним показником, а чиста поточна вартість – абсолютним. Наприклад, якщо індекс прибутковості більше 1, то це означає, що суми дисконтованих коштів більше суми інвестицій. Звідси випливає прийнятність інвестицій.

3) Період окупності (ПО), тобто термін повернення авансованих інвестиційних коштів, що базуються на величині грошового потоку з приведенням його абсолютної величини до теперішньої вартості. Розраховується за формулою:

$$ПО = І / \sum ДГП_{ср}, \quad (3.3)$$

де $\sum ДГП_{ср}$ – середньорічна величина грошового потоку за певний період.

$$\sum ДГП_{ср} = \sum ДГП / n, \quad (3.4)$$

де n – кількість років [39].

Період окупності (ПО) (Payback Period (PP)) інвестиційних проектів являє собою період часу за який доходи від інвестицій перебивають первісні витрати на них. Розраховується підсумовуванням усіх грошових потоків проекту доти, поки вони не стануть рівними нулю. ПО застосовується, коли новий проект припускає швидку технологічну зміну, коли технологічний життєвий цикл значно коротше технічного життєвого циклу проекту чи основних його компонентів, коли вхідні бар'єри на ринку з високою конкуренцією відносно низькі.

Короткий період окупності звичайно відповідає високому річному позитивному чистому грошовому потоку. Тому величина зворотна періоду окупності, може використовуватися як приблизна міра прибутковості інвестицій.

4) Внутрішня норма рентабельності (ВНР) – це дисконтна ставка, за якої чистий приведений дохід дорівнює нулю, тобто дисконтовані грошові потоки та початкові інвестиції є приблизно однаковими.

Оцінюючи доцільність інвестицій, обов'язково встановлюють ставку дисконту, тобто процентну ставку, що характеризує, по суті, норму прибутку, відносний показник мінімального щорічного доходу інвестора, на який він сподівається. За допомогою дисконту визначають спеціальний коефіцієнт, в основу обчислення котрого покладено формулу складних відсотків та який застосовується для приведення інвестицій і грошових потоків до порівнянного в часі виду. Коефіцієнт дисконту розраховується за формулою:

$$\alpha = \frac{1}{(1+i)^{n-1}}, \quad (3.5)$$

де i – ставка дисконту;

n – період приведення (n -й рік).

Період окупності (ПО) (Payback Period (PP)) інвестиційних проектів являє собою період часу за який доходи від інвестицій перекривають первісні витрати на них. Розраховується підсумовуванням усіх грошових потоків проекту доти, поки вони не стануть рівними нулю. ПО застосовується, коли новий проект припускає швидку технологічну зміну, коли технологічний життєвий цикл значно коротше технічного життєвого циклу проекту чи основних його компонентів, коли вхідні бар'єри на ринку з високою конкуренцією відносно низькі.

Короткий період окупності звичайно відповідає високому річному позитивному чистому грошовому потоку. Тому величина зворотна періоду окупності, може використовуватися як приблизна міра прибутковості інвестицій [39].

Для даного проекту ставка дисконтування дорівнює 15%.

Визначимо основні показники ефективності інвестиційного проекту модернізації аглодоменного виробництва ПАТ «Запоріжсталь» (таблиця 3.9).

Таблиця 3.9 – Економічна оцінка доцільності інвестицій у модернізацію аглодоменного виробництва ПАТ «Запоріжсталь»

Назва показника	Рік						
	0-й	1-й	2-й	3-й	4-й	5-й	Всього
1	2	3	4	5	6	7	8
1. Інвестиції, млн.грн.	113,7	-	-	-	-	-	113,7
2. Грошовий потік, млн.грн.	-	58,155	61,379	65,447	70,234	73,154	328,369
3. Дисконтний множник (15%)	1	0,869	0,756	0,658	0,571	0,502	-

4. Дисконтований грошовий потік, млн.грн.	-	50,536695	46,402524	43,06413	40,1036	36,7233	216,83027
5. Кумулятивний чистий приведений дохід, млн.грн.	-	63,16331	16,76078	26,30335	66,407	103,13	-
6. Індекс доходності	1,9						
7. Період окупності інвестицій, років	2,6						

Чистий приведений дохід буде дорівнювати:

$$\text{ЧПД} = 216,83027 - 113,7 = 103,13 \text{ млн.грн.}$$

Це означає, що даний проект капіталовкладень є прийнятним, оскільки показник ЧПД має позитивне абсолютне значення і свідчить про прибутковість інвестицій взагалі.

Індекс доходності дорівнюватиме:

$$\text{ІД} = 216,83027 / 113,7 = 1,9$$

Період окупності складе:

$$\text{ПО} = 113,7 / (216,83027 / 5) = 2,6 \text{ року.}$$

Даний проект з модернізації аглодоменного виробництва ПАТ «Запоріжсталь», а саме установки нової агломашини з площею спікання 75 м² буде приносити прибуток підприємству через 2,6 року. Також для точнішого визначення періоду окупності знаходять такий проміжок часу, коли інвестиційні витрати можна порівняти з грошовими потоками (за наростаючим підсумком), тобто за допомогою кумулятивного чистого приведенного доходу, де на перший та другий роки модернізації даний показник мав негативне значення, але десь на початок третього року підприємство отримало прибуток.

Водночас підприємство майже завжди хоче знати також міру прибутковості проекту капітальних вкладень. Тому слід визначити очікуваний рівень внутрішньої норми рентабельності, за якої ЧПД = 0. За розрахунками, наведеними в таблиці 3.9, зрозуміло, що ця умова задовольняється тоді, коли дисконтну ставку треба підняти з 15% до 18%. Саме 18% і є реальною внутрішньою нормою рентабельності підприємства і точніше оцінює доцільність інвестування.

Після впровадження інвестиційного проекту виробництво агломерату зросте на 158 тис.тон на рік, що принесе ПАТ «Запоріжсталь» додатковий дохід у сумі $158 \cdot 5600 = 884800$ тис.грн. (де 5600 – ціна однієї тони агломерату у базовому році).

Частка витрат у одній гривні реалізованого агломерату становить 0,789 грн./грн. таким чином, збільшення виробництва агломерату на 884800 тис.грн. призведе до зростання витрат виробництва на 698107 тис.грн. ($884800 \cdot 0,789$). Собівартість реалізованої продукції також зменшиться на 53586,2 тис.грн. після впровадження заходів щодо зменшення витрат виробництва за рахунок вдосконалення технології виплавки і розливання сталі та рахунок застосування подвійної заливки чавуну.

У таблиці 3.10 представимо зміну фінансових показників діяльності ПАТ «Запоріжсталь» до та після впровадження запропонованих заходів.

Таблиця 3.10 – Зміна фінансових результатів діяльності ПАТ «Запоріжсталь» до та після впровадження запропонованих заходів

Назва показника	2021 рік	плановий рік	Відхилення	
			абсолютне	відносне
1	2	3	4	5

Чистий дохід від реалізації продукції, тис. грн.	13197911	14082711	+884800	+6,7	
Собівартість реалізованої продукції, тис. грн.	12191153	12835674	+644521	+5,3	
Валовий прибуток від основної діяльності, тис. грн.	1006758	1247037,2	+240279	+23,9	
Чистий прибуток (збиток), тис. грн.	241166	421375	+180209	+74,7	

Після впровадження запропонованих заходів чистий дохід від реалізації продукції ПАТ «Запоріжсталь» виріс на 884800 тис.грн. або на 6,7%, собівартість реалізованої продукції зростає при цьому на 644521 тис.грн. або на 5,3%. Зміна показників чистого доходу та собівартості реалізованої продукції призводить до збільшення валового прибутку – його сума зростає на 240279 тис.грн. або на 23,9%. Сума чистого прибутку ПАТ «Запоріжсталь» збільшується при цьому на 180209 тис.грн. або на 74,7%.

Зміна суми отриманих доходів підприємства та собівартості реалізованої продукції призведе до зміни техніко-економічних показників діяльності підприємства. Аналіз зміни даних показників представимо у таблиці 3.11.

Таблиця 3.11 – Аналіз зміни техніко-економічних показників діяльності ПАТ «Запоріжсталь» до та після впровадження запропонованих заходів

Назва показника	2021 рік	плановий рік	Відхилення	
			абсолютне	відносне
Фондовіддача, грн./грн.	2,55	2,7	0,15	5,9
Середньорічний виробіток одного працівника, тис.грн./чол.	749,02	798,38	49,36	6,6
Витрати на 1 гривню реалізованої продукції, грн./грн.	0,92	0,91	-0,01	-1,1
Рентабельність продажу, %	7,63	8,85	1,22	-
Рентабельність продукції, %	8,26	9,71	1,45	-

Після впровадження запропонованих заходів фондовіддача основних фондів ПАТ «Запоріжсталь» збільшується на 0,15 грн./грн. або на 5,9% в порівнянні із 2021 роком. Збільшення показника продуктивності праці становить 49,36 тис.грн. або 6,6%. Витрати на 1 гривню реалізованої продукції зменшуються у плановому році в порівнянні із 2021 роком на 0,01 грн./грн. або на 1,1%. Зростають також показники рентабельності: рентабельність продажу збільшується на 1,22%, а рентабельність продукції зростає на 1,45% від рівня 2021 року.

Отже, можна зробити висновок, що впровадження запропонованих заходів має позитивний вплив на фінансові результати діяльності ПАТ «Запоріжсталь», техніко-економічні показники діяльності підприємства, а отже, й на ефективність його господарської діяльності. Таким чином,

впровадження запропонованих заходів є економічно доцільним та обґрунтованим.

ВИСНОВКИ

Під аналізом в широкому плані розуміється спосіб пізнання предметів і явищ довкілля, заснований на розкладанні цілого на складові частини і вивченні їх у всьому різноманітті зв'язків і залежностей. Мета виробничо-господарського аналізу полягає в обґрунтуванні реальності плану, складеного на основі господарських договорів, вивченні та оцінці ходу його виконання на кожній ділянці виробництва, порівнянні результатів роботи з витратами, виявленні причин і факторів відхилень фактичних показників від запланованих, розробці заходів щодо усунення виявлених недоліків і використання внутрішніх можливостей для збільшення виробництва, поліпшення якості продукції тощо.

На основі результатів аналізу розробляються і обґрунтовуються управлінські рішення. Економічний аналіз передує рішенням і діям, обґрунтовує їх і є основою наукового управління виробництвом, забезпечує його об'єктивність і ефективність.

Досліджуване підприємство, металургійний комбінат «Запоріжсталь», є одним з основних постачальників якісного плоского прокату, гнутих профілів і жерсті для потреб вітчизняної промисловості та на експорт.

За обсягом виробництва ПАТ «Запоріжсталь» входить в четвірку найбільш крупних металургійних підприємств України, а по виробництву тонколистового, зокрема холоднокатаного прокату утримує лідерство.

Було проведено аналіз основних видів продукції ПАТ «Запоріжсталь», який показав, що у 2021 році із-за недопоставки сировини, нерівномірності постачань і його низької якості були допущені втрати основних видів продукції: чавуну – 61,5 тис. т, сталі – 154,9 тис. т, прокату – 129 тис. т. У 2021 році комбінат експортував: передільний чавун (7% всього експорту),

гарячекатані (г/к) рулони (36,6%), г/к лист (16,4%), холоднокатані (х/к) рулони (8,4%), х/к лист (20,0%). У 2021 році порівняно з попереднім обсяг реалізованої продукції зріс на 4234802 тис.грн. (47,2%). Це обумовлено збільшенням обсягу виробництва і залишків нереалізованої продукції на кінець розрахункового періоду.

Аналіз наявності та руху основних засобів показав, що за два роки відбулися істотні зміни в динаміці основних фондів ПАТ «Запоріжсталь». Сума їх збільшилася у 2020 році на 195758 тис. грн. (3,9%), у 2021 році – зменшилася на 36522 тис. грн. (0,7%). Динаміка обсягу виробничих основних засобів також має негативну тенденцію: в 2020 році зростання склало 4,0%, у 2021 році їх сума зменшилася на 0,7%. Активна частина основних виробничих фондів у 2020 році зросла на 3,5%, у 2021 році зменшення склало 0,3%. Найбільшу частку в структурі основних засобів ПАТ «Запоріжсталь» становлять основні засоби виробничого призначення, тобто ті, які безпосередньо пов'язані з виробництвом продукції. Стан основних фондів підприємства характеризується зростанням ступеню їх зносу протягом періоду, що досліджувався. Дані проведеного аналізу показують, що в 2020 році порівняно з попереднім, показник фондівіддачі збільшився на 79 коп. (44,9%), а показник фондоємності зменшився на 18 коп. (31,5%). Зростання показника фондоозброєності склало 5,3%, рентабельність основних фондів ПАТ «Запоріжсталь» має позитивну динаміку (підвищення на 10,5%).

Щодо аналізу трудових ресурсів, то середньооблікова чисельність штатних працівників за 2021 р. скоротилась на 732 особи (3,5%) відносно минулого року, в тому числі промислово-виробничого персоналу – на 649 осіб (3,55%). При цьому коефіцієнт обороту по прийому персоналу ПАТ «Запоріжсталь» у 2021 році порівняно з 2020 роком збільшився на 0,1%. Коефіцієнт по звільненню знизився на 0,1%. Коефіцієнт плинності кадрів склав 2,6% у 2021 році, що на 0,1% вище рівня 2020 року. Продуктивність праці

одного працівника промислово-виробничого персоналу у 2021 році проти минулого зросла на 52,8% (259,0 тис. грн./чол.).

Проведений аналіз собівартості продукції показав, що матеріаломісткість продукції ПАТ «Запоріжсталь» у 2021 році є дуже високою (83,3%). Їх частка у загальній структурі витрат упродовж періоду зросла на 4,7%.

Витрати на 1 грн. реалізованої продукції знизилися на 2 коп. через те, що темпи зростання обсягу реалізації продукції випереджають темпи зростання собівартості реалізованої продукції. Це свідчить про позитивну тенденцію в діяльності ПАТ «Запоріжсталь».

Отже, було встановлено проблеми, які негативно впливали на діяльність ПАТ «Запоріжсталь» у 2021 році, це: наслідки фінансово-економічної кризи; обмеження вільної торгівлі; перебої з постачанням сировини; підвищення цін на сировинні та паливно-енергетичні ресурси; нестача власних обігових коштів; необхідність заміни застарілого та морально зношеного устаткування та інш.

У третій частині дипломного проекту було запропоновано заходи щодо зниження собівартості продукції ПАТ «Запоріжсталь». А саме: зниження собівартості продукції за рахунок вдосконалення технології виплавки і розливання сталі, що принесе підприємству економію на витратах у розмірі 9452,9 тис.грн., та зниження собівартості продукції за рахунок застосування подвійної заливки чавуну, що дасть економію у 92324,8 тис.грн.

Таким чином, завдяки запропонованим заходам собівартість 1 тони прокату знизиться на 13,55 грн. Окрім цього, на випуску 70743 тон низьколегованої сталі комбінат отримає додатковий валовий прибуток у розмірі 660,5 тис. грн.

В дипломній роботі проведено також економічне обґрунтування проекту з модернізації аглодоменного виробництва, включно з установкою нових

агломераційних машин і будівництвом установки вдмухування пиловугільного пального в доменні печі. Використання в доменному цеху агломерату поліпшеної якості дозволить збільшити виплавку чавуну на 27,0 тис.тон/рік, знизити витрати сирого вапняку на 20,6 тис.тон/рік і металургійного коксу на 25 тис.тон/рік. Загальна вартість реалізації проекту складе 113,7 млн.грн.

Чистий приведений дохід буде дорівнювати 103,13 млн.грн. Даний проект з модернізації аглодоменного виробництва ПАТ «Запоріжсталь» буде приносити прибуток підприємству через 2,6 року.

Отже, впровадження запропонованих заходів є ефективним, призведе до збільшення обсягів реалізації продукції, зменшення витрат на її виробництво та сприятиме модернізації виробничого устаткування підприємства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Лагун М.І. Методологічні основи концепції комплексного аналізу економічного потенціалу суб'єкта господарювання / М.І. Лагун // Моделювання регіональної економіки. – 2014. - №2. – С. 138-149.
2. Новікова Н.Н. Економічний аналіз : конспект лекцій / Н.Н. Новікова. – Донецьк : ДНТУ, 2010. – 56 с.
3. Стеців Р.І. Предмет економічного аналізу / Р.І. Стеців // Лісове господарство, лісова, паперова і деревообробна промисловість. – 2014.- №2. – С. 191-194.
4. Череп А.В. Економічний аналіз / А.В. Череп. – К. : Кондор, 2008. – 160 с.
5. Попадюк Т.М. Економічний аналіз як основний елемент ефективності діяльності підприємства : [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/10_DN_2012/Economics/10_106204.doc.htm.
6. Галенко С.М. Теоретичні основи аналізу господарської діяльності комунальних підприємств / С.М. Галенко // Фінанси, облік і аудит. – 2012. - №16. – С. 214-220.
7. Івахненко В.М. Курс економічного аналізу / В.М. Івахненко. – К. : Знання, 2009. – 261 с.
8. Прокопенко І.Ф. Методика і методологія економічного аналізу / І.Ф. Прокопенко, В.І. Ганін. – К. : ЦУЛ, 2008. – 430 с.
9. Андрєєва Г.І. Організація і методика економічного аналізу : Навчальний посібник / Г.І. Андрєєва, В.А. Андрєєва. – Суми : УАБС НБУ, 2009. – 353 с.

10. Косова Т.Д. Організація і методика економічного аналізу / Т.Д. Косова, П.М. Сухарев, Л.О. Ващенко. – К. : ЦУЛ, 2012. – 528 с.
11. Бельтюков Є.А. Управління витратами на основі функціонально-вартісного аналізу / Є.А. Бельтюков, Н.О. Безнощенко // Науковий вісник ХНУ. – 2011. - №2. – С. 7-10.
12. Загородній А.В. Економічний аналіз : Конспект лекцій / А.В. Загородній, З.О. Коваль. – Львів : Львівська політехніка, 2009. – 96 с.
13. Грабовецький Б.Є. Економічний аналіз : Навч. посібник / Б.Є. Грабовецький. – К. : ЦУЛ, 2009. – 256 с.
14. Чумаченко М.Г. Економічний аналіз: Навч. Посібник / [Болюх М.А., Бурчевський В.З., Горбатюк М.І. та ін.; за ред. М.Г. Чумаченка]. – Вид. 2-ге перероб. і доп. – К. : КНЕУ, 2003. - 556 с.
15. Мочаліна З.М. Економічний аналіз / З.М. Мочаліна, В.Т. Плакіда, А.Є. Ачкасов. – Харків : ХНАМГ, 2007. – 408 с.
16. Бутинець Ф.Ф. Економічний аналіз / Ф.Ф. Бутинець. – Житомир : Рута, 2003. – 680 с.
17. Воронкова А.Е. Діагностика стану підприємства: теорія і практика : Монографія / А.Е. Воронкова. – Харків : ІНЖЕК, 2006. – 448 с.
18. Костенко Т.Д. Економічний аналіз і діагностика стану сучасного підприємства : Навч. посібник / [Т.Д. Костенко, Є.О. Підгорна, В.С. Рижигов, В.А. Панкова]. – К. : Центр учбової літератури, 2008. – 400с.
19. Бібліотека економіста : [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://library.if.ua>.

- 20.Горбачук І. А. Економічна діагностика / І.А. Горбачук, Н.Б. Кушнір. – Рівне : Зірка, 2007. – 145 с.
- 21.Євдокимова Н.М. Економічна діагностика / Н.М. Євдокимова, А.В.Кірієнко. – К. : КНЕУ, 2005. – 110 с.
- 22.Электронная библиотека Князева : [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ebk.net.ua/Book/BookEkAnaliz/part6.2.htm>.
- 23.Доля В.Т. Экономический анализ: теория и практические методики / В.Т.Доля. – К. : Кондор, 2003. – 208 с.
- 24.Іващенко В.І. Економічний аналіз господарської діяльності / В.І.Іващенко, М.А. Болух. – К. : Нічлава, 2001. – 204.
- 25.Серединська В.М. Економічний аналіз / В.М. Серединська, О.М.Загородна, Р.В. Федорович. – Тернопіль : Астон, 2010. – 536 с.
- 26.Державна установа "Агентство з розвитку інфраструктури фондового ринку України" : [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.smida.gov.ua.
- 27.Офіційний сайт ПАТ «Запоріжсталь» : [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.zaporizhstal.com.
- 28.Экономика-правовая библиотека» : [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.vuzlib.net/ea_l/6.htm.
- 29.Бойчик І.М. Економіка підприємства / І.М. Бойчик. – К. : Атіка, 2004. – 480 с.
- 30.Швиданенко Г.О. Економіка підприємства: підручник / Г.О.Швиданенко, В.Г.Васильков, Н.П. Гончарова. – К. : КНЕУ, 2009. – 598 с.
- 31.Шваб Л.І. Економіка підприємства / Л.І. Шваб. – К. : Каравела, 2005. – 568 с.
- 32.Герасимчук В.Г. Економіка та організація виробництва / В.Г.Герасимчук, А.Е. Розенплентер. – К. : Знання, 2007. – 678 с.
- 33.Черниш С.С. Економічний аналіз / С.С. Черниш. – К. : ЦУЛ, 2010. – 312 с.

- 34.Савицкая Г.В. Экономический анализ / Г.В. Савицкая. – М. : Новое знание, 2005. – 651 с.
- 35.Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 3 "Звіт про фінансові результати" затв. наказом Міністерства фінансів України від 31 березня 1999 р. N 87.
- 36.Шиян Д.В. Фінансовий аналіз / Д.В. Шиян, Н.І. Строченко. – К. : А.С.К., 2003. – 240 с.
- 37.Кожанова Є.П. Економічний аналіз / Є.П. Кожанова, І.П. Отенко. – Х. : ІНЖЕК, 2005. – 523 с.
- 38.Щукін Б.М. Інвестування : Курс лекцій / Б.М. Щукін. – К. : МАУП, 2004. – 216 с.